

Nasjonalparkstyret
for Jotunheimen
og Utladalen

Møteinnkalling

Utval: Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen
Møtestad: Teams
Dato: 10.02.2025
Tidspunkt: 09:00

Eventuelt forfall må meldes snarast til nasjonalparkforvaltar. Vararepresentantar møter etter nærare beskjed.

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 1/2025	Godkjenning av innkalling og dagsorden		
ST 2/2025	Referatsaker		
RS	Informasjon - opplegg for ferdselstelling - Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen - midler til tiltak i verneområder - naturrestaurering - SNO-ressurser - 2025		2024/12570
RS	Referat - Møte mellom Utladalen nasjonalparksenter og forvaltinga i Utladalen landskapsvernområde - 22.10.24		2024/11515
RS	Statusrapport for Memurubu Minikraftverk for 2024 og fremdriftsrapport for 2025		2018/618
RS	Dialogmøte Jotunheimen / DNT-Oslo og Omegn / Referat frå møte 11. desember 2024		2025/1701
RS	Tilbakemelding til NVE - saken avsluttes - Utladalen LVO - dispensasjon og konsesjon - Skogadalsbøen mikrokraftverk - DNT Oslo og Omegn - Kleppconsult AS		2019/8456
RS	VS: Referat frå møtet om vandrekart i Turtagrø-området og Jotunheimen	X	2025/1729
RS	Utladalen landskapsvernområde - Referat frå møte om motorferdsel i Utladalen 09-12-24	X	2025/1730
ST 3/2025	Delegerte vedtak		
1/2025	Delegert vedtak - Jotunheimen NP - Dispensasjon - Motorferdsel snødekt mark 2024 - ferdigstilling av naust og transport av båt - Rundhaugtjønne i Luster - 215/1/10 - Sognefjellshytta		2019/18592
2/2025	Delegert vedtak - Utladalen LVO - dispensasjon - Motorferdsel - 2024 - 2027 - snøskuter - Vetti - Vettismorki - taubane - Vetti gard		2024/10764
3/2025	Delegert vedtak - dispensasjon - Jotunheimen NP - Utladalen LVO - snødekt mark - øvingsplan - Lom og Bøverdalen Røde Kors Hjelpekorps		2025/657
ST 4/2025	Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen - Møteplan 2025		2025/1607
ST 5/2025	Jotunheimen NP - dispensasjon - 2025 - Ny avløpsløsning for Gjendebu - DNT Oslo og Omegn		2025/221
ST 6/2025	Utladalen landskapsvernområde - Dispensasjon - 2025 - Montering av nye solcellepanel på Skogadalsbøen og fasadeendring på materialboden - DNT Oslo og Omegn		2024/10385
ST 7/2025	Innspel til Klima- og miljødepartementet ang. organisering av verneområdeforvaltinga - Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen		2024/13635

ST 1/2025 Godkjenning av innkalling og dagsorden
ST 2/2025 Referatsaker
Informasjon - opplegg for ferdselstelling - Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen - midler til tiltak i verneområder - naturrestaurering - SNO-ressurser - 2025 2024/12570
Referat - Møte mellom Utladalen nasjonalparksenter og forvaltinga i Utladalen landskapsvernområde - 22.10.24 2024/11515
Statusrapport for Memurubu Minikraftverk for 2024 og fremdriftsrapport for 2025 2018/618
Dialogmøte Jotunheimen / DNT-Oslo og Omegn / Referat frå møte 11. desember 2024 2025/1701
Tilbakemelding til NVE - saken avsluttes - Utladalen LVO - dispensasjon og konsesjon - Skogadalsbøen mikrokraftverk - DNT Oslo og Omegn - Kleppconsult AS 2019/8456
VS: Referat frå møtet om vandrekart i Turtagrø-området og Jotunheimen 2025/1729
Utladalen landskapsvernområde - Referat frå møte om motorferdsel i Utladalen 09-12-24 2025/1730
ST 3/2025 Delegerte vedtak
1/2025 Delegert vedtak - Jotunheimen NP - Dispensasjon - Motorferdsel snødekt mark 2024 - ferdigstilling av naust og transport av båt - Rundhaugtjønne i Luster - 215/1/10 - Sognefjellshytta 2019/18592
2/2025 Delegert vedtak - Utladalen LVO - dispensasjon - Motorferdsel - 2024 - 2027 - snøskuter - Vetti - Vettismorki - taubane - Vetti gard 2024/10764
3/2025 Delegert vedtak - dispensasjon - Jotunheimen NP - Utladalen LVO - snødekt mark - øvingsplan - Lom og Bøverdalen Røde Kors Hjelpekorps 2025/657

Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2025/1607-0

Saksbehandlar: Eldrid Nedrelo

Dato: 04.02.2025

Utval	Utvalssak	Møtedato
Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen	4/2025	10.02.2025

Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen - Møteplan 2025

Innstilling frå forvaltar

Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen godkjenner følgjande møteplan for resten av 2024 med fastsetjing av dato der det er fleire alternativ å velja i:

Dato	Alternativ dato	Ramme for møtet
10. februar		Teams. Møteplan og innkomne saker
10. mars	3. mars	Teams. Budsjett 2024, prioritere tiltaksmidler. Innkomne saker
13. juni		Luster
11. - 12. sept.		Styremøte og Rådgevinge utval, Årdal
28. november	17. november	Styremøte, søknad om tiltaksmidler, Teams

Møtekalenderen blir supplert med møte i Arbeidsutvalet (AU) dersom det kjem saker som krev raskare avklaring og som ikkje er rutinesaker med høve til administrativ behandling.

--- slutt på innstilling ---

Dokument i saka

Kalendrane som viser datoar for kommunestyre, formannskap, fylkesting og fylkesutval er sett saman, og ut frå dette er det føreslått aktuelle ledige datoar for møte i nasjonalparkstyret.

Vurdering

Med bakgrunn i møtekalendrane lagt ut på kommunale og fylkeskommunale nettsider har vi prøvd å føreslå ledige datoar i møteplanen for medlemmane i nasjonalparkstyret. Vi prøver å unngå datoar for kommunestyre, formannskap, fylkesting og fylkesutval. Dette er møte der

både fast representant og vararepresentant vil vera opptekne samtidig. Ut over dette må ein kunne rekne med å nytte ordninga med vararepresentant i enkelte tilfelle.

Per dags dato har ikkje sekretariatet motteke tilbakemelding om løyving av tiltaksmidlar over kap./post 1420.31 i statsbudsjettet, og det vil derfor vera behov for eit nytt styremøte i mars. Her er det føreslått to alternative datoar, den 10., og den 3. mars. Den 10. er føreslått som første alternativ, då det kan vera ein fordel å ha litt tid mellom dei to første møta då det er sannsynleg at det kan koma inn fleire saker i mellomtida. Samstundes er det ein fordel å få prioritert tiltaksmidlane så planlegging av tiltaka for 2025 kan kome i gang før det går for lang tid ut i mars. Sognefjellsvegen og Valdresflye er framleis stengde i mars, og møtet blir derfor halde på Teams slik at medlemmane kan delta frå der ein er.

I samsvar med møtekalendrane er det forslag om møte den 13. juni i Luster. Fortunsdalen besøkssenter planlegg med opning til sommaren, men opningsdato er ikkje bestemt. Det kan vera aktuelt å leggja møte til besøkssenteret, men dette er avhengig av opningstidspunkt. Møte kan kombinerast med synfaring i Turtagrø-området.

Møtestad på Gjendebu har vore diskutert i juni med bakgrunn i at styret vil ha/har hatt fleire saker frå dette området til handsaming. Det gjeld både byggesaker og saker om tilrettelegging for ferdsel i området. Det er dessverre ikkje mogleg å finne datoar i juni som kan passe då hytta ikkje opnar før den 20. juni. Møte i Gjendebu kan vera aktuelt seinare på sommaren eller i 2026, om det er interesse for dette. Gjendebåten går om ettermiddagen (kl. 15.25) frå Gjendesheim via Memurubu til Gjendebu. Retur ut neste dag med morgonbåten (kl. 08.35), eller om ettermiddagen (kl. 16.25). Her går det også an å legge inn ein stopp i Memurubu mellom morgonbåten og ettermiddagsbåten til Gjendesheim. Det kan også vere eit alternativ å gå frå Gjendebu til Eidsbugarden dag 2.

Datoar for styremøte kombinert med møte i Rådgjevande utval i september er føreslått ut frå at det vil vera ein fordel å gjennomføra møtet før siste halvdel av september. Etter den tid er turishyttene i fjellet oftast stengt.

Styret er vedtaksført når minst halvparten av medlemmane er til stades.

Ein har ikkje praktisert ordning med møteplan for Arbeidsutvalet, då desse møta vil vera styrt av saker som kjem inn. Dersom det kjem hastesaker som er av ein slik karakter at dei ikkje bør delegerast, kan vi i samråd med leiar vurdere ekstra styremøte. Desse blir gjerne gjennomført som Teamsmøte eller e-postmøte.

Med bakgrunn i tidlegare erfaring vil vi tilrå enten fysiske møte eller Teamsmøte, helst ikkje ein kombinasjon der nokon møter fysisk og enkelte deltek på Teams. Særleg i diskusjonssaker og når det skal presenterast sakskompleks er det lite eigna med ein kombinasjon der nokon er til stades fysisk og andre på Teams. Ut frå kva saker som er på agendaen for det aktuelle møtet vil ein kunne vurdere unntak frå føreslått hovudregel i det einskilde tilfellet. Slike unntak blir gjort i samråd med styreleiar.

Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2025/221-0

Saksbehandlar: Kari Sveen

Dato: 04.02.2025

Utval	Utvalssak	Møtedato
Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen	5/2025	10.02.2025

Jotunheimen NP - dispensasjon - 2025 - Ny avløpsløsning for Gjendebu - DNT Oslo og Omegn

Innstilling fra forvalter

DNT Oslo og Omegn får med hjemmel i § 3 pkt. 1.3 b) i verneforskrift for Jotunheimen nasjonalpark dispensasjon for utbedring av toalett- og avløpsløsning for Gjendebu turisthytte.

Tillatelsen omfatter følgende tiltak:

1. Installering av nytt renseanlegg av typen Wallax WOP3030 med prosessutrustning og forsedimentering på 22,6 m³, samt kum med effluentfilter, pumpekum og etterpoleringsfilter, som beskrevet i *SØKNAD OM UTSLIPPSTILLATELSE GJENDEBU TURISTHYTTE* utarbeidet av VA Prosjektering AS 02.12.2024.
2. Gravearbeid og tilrettelegging av grøfter og anlegg for etterpolering av avløp fra renseanlegget utføres slik at det blir minst mulig synlig i landskapet. Vegetasjonslaget på overflatene tas av og mellomlagres til infiltrasjonsområdet og grøftene er ferdige. De oppgravde områdene dekkes med stedeodne overflatemasser ved anleggsavslutning, og skal ikke såes til med tilført frømateriale.
3. Trase for eventuell graving av grøft opp til utedoen på haugen må avklares ved befaring, for å unngå inngrep som skader særlig verdifull vegetasjon og rødlistearter.
4. Overskuddsmasser fra grøfter og infiltrasjonsområde plasseres slik at naturlig terreng gjenskapes i størst mulig grad. Massene benyttes som overdekning på infiltrasjonsanlegg / grøfter og i forbindelse med utbedring av internvegen nedenfor sovehuset. Større overskuddsstein som kan brukes for steinsetting/ forankring av ny brygge for Gjendebåten, kan deponeres i nærheten av brygga slik at gjenbruk blir mulig.
5. Tillatelsen gjelder i medhold av verneforskrifta for nasjonalparken. I tillegg kreves godkjenning fra Lom kommune som myndighet etter forurensningslova og plan- og bygningslova. Arbeidet kan ikke starte opp før alle tillatelser er på plass.
6. Tiltakshaver har ansvar for eventuell godkjenning fra grunneier (Statskog).

Det blir med hjemmel i § 3 pkt. 6.3 l) gitt tillatelse til bruk av motoriserte hjelpemiddel i forbindelse med gravearbeid og transport. Dette gjelder tilgjengelig maskinpark i Gjendebu, som bl.a. omfatter traktor med henger.

Dispensasjon for bruk av gravemaskin blir gitt med hjemmel i naturmangfoldlovas § 48, første ledd. Bruk innen et begrenset område preget av tidligere bygge- og gravearbeid blir ikke vurdert å gå ut over verneformål og verneverdier, forutsatt at arbeidene utføres i tråd med pkt. 2 og 4 over.

Dispensasjon for uttransport av avfall ved tømning av slamavskiller blir gitt med hjemmel i naturmangfoldlovas § 48 første ledd, og gjelder for bruk av beitelagets lekter på Gjende. Lekteren har kapasitet til å ta tette slamtanker med ut av nasjonalparken ved tømning/sesongslutt, for levering på godkjent mottak.

Det må legges fram en transportplan som viser hvordan materiell og utstyr til anlegget vil bli fraktet inn fra bilveg ved Gjendeosen. Godkjenning av transportplan i forbindelse med etablering av nytt renseanlegg delegeres til nasjonalparkforvalter.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saka

- Søknad oversendt ved e-post av 06.01.25 fra DNT Oslo og Omegn:
Søknad av 09.12.24 fra VA-Prosjektering AS – *Søknad om tillatelse i ett trinn etter plan- og bygningsloven (pbl) §20-3, jf. §20-1. **Prosjekt:** Utslippstillatelse Gjendebu Turisthytte*

Vedleggsopplysninger

09.12.2024 10:24:13 AR651206965

Type	Filnavn	Beskrivelse
Gjennomføringsplan	Gjennomføringsplan	Underskjema (sendes med søknaden)
Situasjonsplan	Plan.pdf	Plan nytt avløpsrenseanlegg
Situasjonsplan	Søknad om utslippstillatelse Gjendebu turisthytte.pdf	Søknad om utslippstillatelse Gjendebu
TegningEksisterendePlan	Prøvehull.pdf	Prøvehull og eksisterende avløpsanlegg
TegningNyttSnitt	Snitt etterpolering.pdf	Snitt etterpoleringsanlegg
ErklæringAnsvarsrett	ErklæringOmAnsvarsrett-PRO_VA Prosjektering AS.pdf	ErklæringOmAnsvarsrett-PRO_VA Prosjektering AS.pdf
ErklæringAnsvarsrett	ErklæringOmAnsvarsrett-UTF_SKOGEN ENTREPRENØR AS.pdf	Erklæring om ansvarsrett: SKOGEN ENTREPRENØR AS

- Rapport av 11.02.2016 fra Asplan Viak - Tilstandsvurdering av avløpsanlegget for Gjendebu Turisthytte i Lom kommune
- Sak 31/2024 i nasjonalparkstyret - *Jotunheimen NP - dispensasjon - 2024 - Midlertidig avløpsløsning Gjendebu - Nedgraving av tett tank - DNT Oslo og Omegn*
- Miljøfaglig utredning – Rapport 2012:34 - Evaluering av skjøtselstiltak ved Gjendebu i Jotunheimen nasjonalpark.
- Tilleggsopplysninger om planlagt disponering av overskuddsmasser ved e-post av 03.02.25 fra Bergland i DNT Oslo og Omegn.

Med bakgrunn i dette, foreslås det å etablere et kjemisk/biologisk renseanlegg der rensset avløpsvann etterpoleres i stedlige masser. Kjemisk/biologisk forbehandling gir en reduksjon av fosfor på 90% og organisk materiale (BOF5) på 70%. Påfølgende effluentfilter reduserer organisk materiale med ytterligere 50 – 70%. Fjerning av organisk materiale øker infiltrasjonsevnen og med det reduserer nødvendig infiltrasjonsflate sammenlignet med slamavskilt avløpsvann.

Det nye renseanlegg som søkes etablert, er av typen Wallax WOP3030 med prosessutrustning og forsedimentering på 22,6 m³, samt kum med effluentfilter, pumpekum og etterpoleringsfilter. Renseprosessen i nytt renseanlegg foregår i 4 trinn..

1. Forsedimentering.
2. Kjemisk rensing, kjemislager og klareringssone.
3. Effluentfilter for ytterligere reduksjon av organisk materiale og suspendert stoff.
4. Etterpolering/infiltrasjon av rensset avløpsvann i stedlige masser»

Utdrag av utslippssøknaden viser beregning av belastning på anlegget:

SØKNAD OM UTSLIPPSTILLATELSE GJENDEBU TURISTHYTTE

Dimensjonerende vannmengder:

Type virksomhet.	Antall (stk)	Mengde (liter pr døgn)	Total mengde (liter) Qd _{dm}
Turisthytte	118	100	11.800
Telt	40	50	2.000
Betjening og vertskap	15	150	2.250
Dagsbesøk	50	10	500
Sum vannmengde pr døgn			16.550

Beregning av pe og vannmengde viser en situasjon med 100% belegg. Det reelle vannforbruket vil sannsynligvis ikke være mer enn ca 90% av fullt belegg. Vannmåler i turisthytta viser at det gjennomsnittlige døgnforbruket er vesentlig mindre enn det teoretiske. På det meste ligger dette på 14.150 l/døgn (juni og juli). En må likevel anta at vannforbruket vil øke noe når turisthytta får installert vanntoalett. Om man regner 4 do - besøk pr pe og døgn, antas dette å utgjøre 3 – 3,5 m³ pr døgn. Dimensjonerende vannmengde settes derfor til 18 m³ pr døgn.

Følgende grunnundersøkelser ble utført i forbindelse med befaring 05.09.2024:

«På den aktuelle lokaliteten for etterpolering av rensset avløpsvann, er det utført sjakting av 4 prøvehull. Sjakting ble utført med gravemaskin. Kartlegging av jordprofil og uttak av masse for korngraderingsanalyse ble utført.»

DNT-OO har i e-post av 03.02.25 gitt tilleggsopplysninger ang. deponering av masser m.m.: «Sender vedlagt plan på disponering av overskudds masser i tiltaket, det er gjort avtale med Gjendebåten As ang mottak av stor stein til brygge- prosjektet.

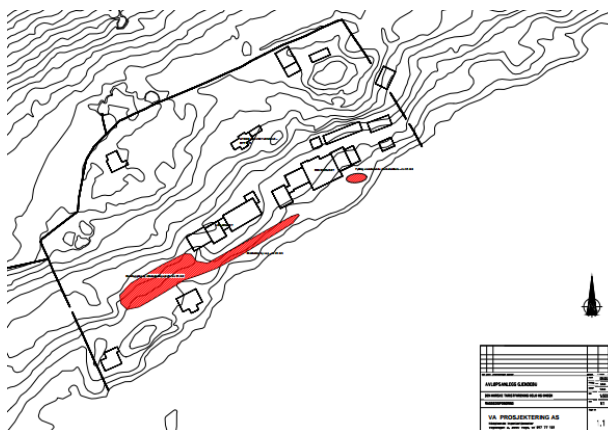
Vedr søknad om motorferdsel og plan på dette, så trenger vi noe mer tid på planlegging av transporten. - - -

Vi ser for oss en oppstart til våren og transport inn hovedsakelig med båt/ lekter, det vi er usikre på er transport inn av renseanleggstanken.»

Massedisponering renseanlegg Gjendebu

	Utgravede masser m ³	Tilbakefylt m ³	Tilført m ³	Sum m ³
Renseanlegg og pumpestasjon	205	75		130
Etterpoleringsgrøft	72	50		22
Overbygging etterpoleringsgrøft			65	-65
Fylling eksisterende slamutskillere			35	-35
Oppfylling ny veg			45	-45
Sum masseoverskudd				7

Stor stein vil bli sortert ut og fraktet til brygge etter avtale med Gjendebåtane.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Nasjonalparkstyret har delegert forvaltningsmyndighet for Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde i medhold av styrevedtekter, sist revidert 19.01.2024.

Verneformål – forskrift

Forskrift for Jotunheimen nasjonalpark § 3 pkt. 1.1 har vern mot inngrep i landskapet:

1.1 Vern mot inngrep i landskapet

«Området er verna mot inngrep av ein kvar art, medrekna oppføring og ombygging av varige eller mellombelse bygningar, gjerde, anlegg og innretningar, riving av bygningar, parkering av campingvogner, bubilar, maskiner og liknande, opplag av båtar, vegbygging, bergverksdrift, vassdragsregulering, fjerning eller øydelegging av biologisk og geologisk materiale i grotter, graving, utfylling og lagring av masse, sprenging og boring, bryting av stein, mineralar og fossil og fjerning av større stein og blokker, drenering og anna form for tørrlegging, nydyrking, bakkeplanering, framføring av luft- og jordleidningar, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, opparbeiding og merking av stiar, løyper og liknande. Oppstillinga er ikkje uttømmende.»

Forvaltningsmyndigheten kan med hjemmel i 1.3. b) gi løyve til: «Oppføring av nye bygningar og innretningar som er naudsynte for drifta av turisthytter i nasjonalparken i samsvar med forvaltningsplan.»

Forskrifta § 3 pkt. 7.1 har forbud mot forurensning: «All slags ureining og forsøpling er forbode. All bruk av kjemiske midlar som kan påverke naturmiljøet er forbode.»

Forvaltningsmyndigheten kan med hjemmel i § 3 pkt. 6.3 gi løyve til motorferdsel:

«f) Bruk av beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy for transport av materialar til vedlikehald og byggearbeid på bygningar, bruer, anlegg og innretningar.

l) Bruk av traktor på traktorveggar for transport av varer og utstyr til drifta av turisthyttene Memurubu og Gjendebu.»

Bruk av gravemaskin og motorisert transport med båt/lekter på Gjende er ikke blant de spesifiserte formålene i § 3 pkt. 6.3 i forskrifta, og må behandles etter den generelle dispensasjonshjemmelen, som er avløst av naturmangfoldlova § 48.

Forvaltningsplan (veiledende utkast fra 2008)

Forvaltningsplanutkastet deler verneområdene i ulike soner, etter tilretteleggingsgrad.

Gjendebu ligger nær teig 5 i såkalt brukssone, omtalt i kap. 6.3.2: « - -Brukssone gjeld alt

areal i nasjonalparken utanom vernesona, med unntak av nokre små område som er definerte som soner med spesiell tilrettelegging og inngrep.

- - - Det er store naturkvaliteter i områda med brukssone. Det er eit mål å ta vare på desse samstundes som områda vert brukt, ikkje minst for friluftsliv. Retningslinjer og tiltak tek sikte på å finne den optimale balansen mellom bruk og vern. - - - -»

Kap. 8.2 TURISTHYTTER OG ANDRE HYTTER, BUER OG NAUST (utdrag):

« - - - Søknad om auke i kapasiteten ved eksisterande hytter må vurderast konkret m.o.t. om behovet har vist seg over lang tid. Det vil vere uheldig å auke standarden på turisthyttene. Med "auke i standard" meiner fylkesmennene at det å gå bort frå fellesløysingar som felles toalett-, dusj-, tørke- og opphaldsrom er uønskt standardheving. Søknader om høgare standard kan vere problematisk fordi det kan føre til behov for meir motorferdsel for transport av proviant og utstyr. Høg standard vil til vanleg også gje auke i energibehovet. Det kan føre til ønskje/ krav om nye inngrep som mikrokraftverk, og/eller at ein må ha store aggregat med høg forbruk og dermed høgt transportbehov. Det gjev auka motorferdsel som resultat, noko som ikkje er ønskjeleg i verneområda.

Særleg ved hyttene i dei sentrale stroka av nasjonalparken (jf. m.a. teig 5) er høgare standard lite aktuelt. Her bør opplevingsverdiar som urørt natur, stillheit og lite markslitasje tilleggast stor vekt. Enkel standard på hyttene er og meir i samsvar med eit enkelt og lite ressurskrevande friluftsliv. Hyttene blir på denne måten ein del av fjellopplevinga i nasjonalparken. Offentlege pålegg vedrørande til dømes brannforskrifter, krav til kjøkken og handtering av kloakk og gråvatn kan også presse fram endringar på turisthyttene. Slike tiltak vil bli vurdert etterkvart.»

Naturmangfoldlova

Naturmangfoldlova § 48 setter svært strenge krav til når en dispensasjon eventuelt kan vurderes, men åpner for tiltak som «ikke strider mot verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig». Begge vilkår må være oppfylt. Dispensasjonsregelen i § 48 kan ikke brukes for å utvide rammene gitt i vernevedtaket, men er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsatte eller spesielle tilfeller som ikke var vurdert på vernetidspunktet. Søknaden blir vurdert etter de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldlova (nml) §§ 8-12.

Presedens

Det er tre større turistbedrifter i nasjonalparken; Gjendebu, Glitterheim og Memurubu. Tilstandsrapporter for avløpsløsning ved de tre bedriftene er utarbeidet av Asplan Viak As på oppdrag fra Lom kommune i 2016. Memurubu og Glitterheim har allerede installert vannklosetter. Ved Memurubu var det ifølge tilstandsvurdering bare behov for mindre tiltak, mens Glitterheim fikk bygget nytt renseanlegg i 2017 på bakgrunn av tilstandsrapport. De to andre større bedriftene i nasjonalparken har vannklosett, og en tilsvarende tilrettelegging ved Gjendebu blir ikke vurdert å skape presedens for de mindre hyttene i nasjonalparken, da det ikke er naturlig å sammenligne disse med de tre store bedriftene som alle vil ha egne avløps-/renseanlegg.

Vurdering

Tilstandsvurdering av det gamle avløpsanlegget fra 1971 viser at det er stort behov for utskifting. Det ble i 2024 anlagt en midlertidig tilrettelegging med tett tank for å ivareta tilfredsstillende toalettfasiliteter for bestyrer og ansatte ved Gjendebu. Det søkes nå om å innføre vannklosett for hele bedriften, samtidig med at det bygges nytt avløpsanlegg. Det gamle anlegget har bare utslipp av gråvann, mens toalettløsning for gjester fram til nå har vært utedo med oppsamling i tett tank. Det gamle anlegget for gråvann er i svært dårlig stand, og må oppgraderes. Den nye løsningen er et biologisk-kjemisk fullrenseanlegg og etterpolering av avløpet fra dette i stedlige masser.

Det er kommunen som behandler søknaden etter plan- og bygningslova og utslippssøknad etter forurensningslova, og søknaden er gjennomgått sammen med saksbehandler i Lom kommune i møte 17.01.25 for å sikre god samordning av vedtak etter ulike lovverk som sammen vil danne grunnlaget for en slik tilrettelegging. Planlagt avløpsløsning med kjemisk fullrenseanlegg vil etter kommunens vurdering bli en forbedring i forhold til dagens anlegg, selv om det nå også legges til utslipp fra vannklosett.

Utslippssøknaden viser beregninger av belastning på anlegget, og tar høyde for at det er god kapasitet til å behandle avløpet også når det er fullt belegg på turisthytta. Forvaltningsplanen har føringer om at det ved *«hyttene i dei sentrale stroka av nasjonalparken (jf. m.a. teig 5) er høgare standard lite aktuelt»*. Installasjon av vannklosett vil på sett og vis være en form for standardheving, men det vil fortsatt være fellesløsning med toalett for gjester i samme område av bygget som i dag, og forskjellen vil først og fremst ligge i driftsmessige fordeler ved å kunne behandle alt avløp i en samla løsning, framfor dagens modell med å tømme tette tanker for utedoene separat fra øvrig drift på avløpsanlegget. Tiltaket med felles vannklosetter blir ikke vurdert å være i konflikt med føringene i forvaltningsplanen fra 2008, der det er gjort følgende presisering av hva som er ment med økt standard. *«Med "auke i standard" meiner fylkesmennene at det å gå bort frå fellesløysingar som felles toalett-, dusj-, tørke- og opphaldsrom er uønskt standardheving.»*

Utslipptet fra toalettene utgjør lite volum sammenlignet med vann fra kjøkken og dusjer, og ifølge søknaden er det slik at *«Siden vann fra toaletter utgjør så liten del av det totale vannforbruket, vil ikke dette føre til at inngrepet/omfanget infiltrasjonsbassenget utgjør blir større enn om anlegget bare skulle håndtert rensed gråvann.»* Med installasjon av biologisk / kjemisk renseanlegg vil en trolig samlet sett redusere utslippene av næringsstoffer, sett i forhold til dagens enkle løsning med slamavskiller og utslipp av gråvann rett ut i Gjende.

Ut fra gjennomførte forundersøkelser er hydraulisk kapasitet for planlagt infiltrasjonsområde beregnet til minimum 26 m³/d. Dette ligger godt over den faktiske døgnbelastningen. Avløpet som tilføres er rensed, slik at det ikke påregnes problem med gjentetting og reduksjon av infiltrasjonskapasitet slik som en må regne med ved infiltrasjon av urensed avløp.

Pkt. 25 i søknaden om utslipp fastslår at *«Renseanlegget skal dimensjoneres, bygges, drives og vedlikeholdes av fagkyndige slik at det har tilstrekkelig yteevne under alle klimatiske forhold som er normale for stedet der det ligger.»* Med kravene som er beskrevet i pkt. 25 og 26 om anlegg/drift og prøvetaking vil ikke anlegget medføre forurensning av vassdraget; jf. § 3 pkt. 7.1 i verneforskrifta. Det er kommunen som forurensningsmyndiget som følger opp at alle vilkårene til drift blir fulgt opp.

Videre må det vurderes hvordan inngrepene vil virke inn på naturmiljøet, nml §§ 8-12.

§ 8 Kunnskapsgrunnlaget: Vegetasjonen i området er godt kartlagt i rapport 2012:34 fra Miljøfaglig utredning. Det er ikke registrert særlig verdifulle naturtyper eller rødlistearter på arealet nedenfor hovedbygning der renseanlegg og grøfter er plassert. Heller ikke trekanten mellom stiene der infiltrasjonsanlegget er planlagt har registreringer av særlig sårbare arter eller naturtyper. Vegetasjonen på dette området ble også befart av nasjonalparkforvalter før graving av prøvehull 05.09.24. På oversida av vegen gjennom tunet er det registrert særlig verdifull vegetasjon og flere rødlistearter, og trase for planlagt grøft opp til utedoen på

haugen for eventuell seinere tilkobling til anlegget bør derfor avklares ved befaring i forbindelse med anleggsstart. Det er viktig at eventuell overskuddsmasse bare plasseres på områder med eksisterende inngrep, og at det ikke graves eller tilføres masse på naturmark der det ikke er inngrep fra før.

§ 9 Føre-var prinsippet: renseanlegg og grøfter er i hovedsak lokalisert i tilknytning til et etablert anlegg innen område som allerede er berørt av eksisterende bygg og tidligere terrengarbeider. Infiltrasjonsgrøfter er planlagt anlagt i et avgrenset område mellom eksisterende bygninger og internveger / stier. Noe naturlig vegetasjon vil bli berørt, men anlegget vil ikke berøre de særlig verdifulle vegetasjonstypene som fortsatt er intakte på øvre del av bedriftsområdet.

§ 10 Økosystemtilnærming og samla belastning: Forvaltninga følger en generelt streng praksis når det gjelder inngrep i landskapet, men det omsøkte tiltaket vil være en forbedring i forhold til dagens anlegg med nedslitt slam- og fettavskiller og gråvann ut i Gjende.

§ 11 Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver: Det er i søknad om utslippstillatelse opplistet strenge krav til at tiltakshaver til enhver tid har et system som sikrer god rensing. Dersom kravene til utføring av gravearbeidene ikke er tilfredsstillende ivarett, kan verneområdeforvaltninga pålegge utbedring av eventuelle mangler ved gjennomføringa.

§ 12 Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetode: Overflatemasser på berørte arealer skal tas av og lagt til side før arbeidet med infiltrasjonsanlegg og grøfter starter. Det må finnes en egnet plass for mellomlagring som sikrer at det er enkelt å ta tilbake vegetasjonsmassene, og det må vurderes om det er hensiktsmessig å samle massene på en fiberduk. Torv og vegetasjonsmasser med frø/røtter av stedegen vegetasjon skal brukes som overdekning ved avslutning av gravearbeidet. Det skal ikke såes til med tilført frømateriale.

All transport må planlegges godt for å unngå unødig motorferdsel og kjøring utenom internveger og områder med godkjent inngrep.

Dersom det blir større stein til overs, kan de plasseres i nærheten av brygga for Gjendebåten for gjenbruk, dersom dette er interessant i forbindelse med planlagt utvidelse av brygga.

Konklusjon:

Samla belastning blir vurdert som akseptabel, og nytteverdi er større enn ulempene. Samla sett vil en oppgradering av det gamle renseanlegget gi en miljømessig bedre løsning.

Det gis tillatelse til nødvendig motorferdsel for gjennomføring av gravearbeidene innen omsøkt område. Det er for tida tilgjengelig gravemaskin ved Gjendebu i forbindelse med div. vedlikeholdsarbeid i 2024-25, og denne kan benyttes sammen med traktor og tilhenger.

Ved tømning av slamavskiller skal slam transporteres ut av verneområdet og videre til godkjent mottak. Det gis dispensasjon for uttransport med flåten til Storådalen beitelag.

Tiltaket skal også behandles av Lom kommune etter forurensningslov og plan- og bygningslov. Det er videre en forutsetning at det er samtykke fra Statskog, som grunneier.

Det mangler transportplan som viser hvordan transport av varer og utstyr til anlegget er planlagt gjennomført. Det er skissert transport med lekter på Gjende og traktor/henger fram til anleggsområdet, eller transport av tyngre elementer på vinterføre – eventuelt en kombinasjon. Det må legges fram en plan som viser valg av transportmidler og tidsrom for utførelse. Godkjenning av en slik plan kan delegeres til nasjonalparkforvalter. Transport på Gjende skal også behandles av Vågå kommune som myndighet etter motorferdsellova.

Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2024/10385-0

Saksbehandlar: Eldrid Nedrelo

Dato: 04.02.2025

Utval	Utvalssak	Møtedato
Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen	6/2025	10.02.2025

Utladalen landskapsvernområde - Dispensasjon - 2025 - Montering av nye solcellepanel på Skogadalsbøen og fasadeendring på materialboden - DNT Oslo og Omegn

Innstilling fra forvalter

Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen gir med hjemmel i verneforskrift for Utladalen landskapsvernområde § 3 pkt. 1.3 bokstav a) DNT Oslo og Omegn dispensasjon til å montere solcellepanel på følgende flater på Skogadalsbøen:

- det sørvendte taket over peisestua på hovedbygningen
- den sørvendte veggen over vinduene i spisesalen på hovedbygningen
- den sørvendte takflata på materialboden
- taket på selvbetjeningen

Dispensasjonen er gitt med følgende vilkår:

- Solcellepanela skal være svarte/mørk grå og matte/ha en coating for antirefleksjon.
- Solcellepanela skal monteres flatt på takflatene og den sørvendte veggen over vinduene i spisesalen.
- Solcellepanela kan dekke hele eller deler av takflatene og deler av sørveggen på hovedbygningen slik det går fram av figurene 4, 6 og 9 vedlagt søknaden (jf. avsnitt under saksopplysninger i denne saka).

Det er lagt særlig vekt på at tiltaket ikke vil påvirke verneformålet og verneverdiene nevneverdig.

Behandling av søknaden om fasadeendring ved innsetting av et nytt vindu og pipe som følge av innsetting av en badstue i materialboden, utsettes på grunn av manglende opplysninger i søknaden. Denne delen av søknaden vil kunne behandles sammen med trinn 2 av søknaden når det foreligger en plan for drift av badstuen.

Denne tillatelsen er kun behandla etter verneforskrifta og naturmangfoldlova.

Det må sendes egen søknad om nødvendig motorferdsel knytta til tiltaket, til kommunen i henhold til motorferdsellova og nasjonalparkstyret i henhold til verneforskrifta. Vedtak om dispensasjon for motorferdsel er delegert til forvalter.

Det er viktig at transport i forbindelse med byggearbeidet blir lagt til tider på året og gjennomført slik at negative virkninger på naturmiljøet blir så små som mulig.

Ved evt. skifte av takdekke tilrås det å skifte til svart farge, slik at solcellepanelene går mest mulig i ett med takflatene.

--- slutt på innstilling ---

Dokument i saka

- Søknad om tillatelse til tiltak på Skogadalsbøen ved e-post av 20.01.2025. Skogadalsbøen – Endring av fasader- Solcelleanlegg og badstue. Prosjektbeskrivelse, januar 2025.
- Tilleggsopplysninger til søknad ved e-post av 23.01.2025. Tegninger av fasader og målsatte tiltak.
- Ethersending av bilder av bygningene og plantegning av hovedbygningen ved e-post av 24.01.25.
- Tilleggsopplysninger til søknad om varmepumpe ved e-post av 04.02.25

Saksopplysninger

Skogadalsbøen turisthytte ligger i Utladalen landskapsvernområde i Luster kommune.

Utdrag av søknad ved e-post, 20.01.2025

DNT Oslo og Omegn (DNT) eier og drifter den betjente hytta Skogadalsbøen i Utladalen i Luster kommune. Dette er en av våre fineste hytter, men også en av de mest avsidesliggende betjente anleggene våre. Hytta er åpen i overkant av 100 dager årlig i forbindelse med påske- og sommersesongen. Gjennom et normalår er det omkring 3-4000 overnattende på hytta.

Strømmen på Skogadalsbøen leveres i dag utelukkende fra dieselaggregat. Dette går til oppvask, varmtvann, kjølfrys, lys osv. og årlig forbruk av diesel er 10 000 – 12 000 L. DNT jobber med å redusere bruken av diesel på de betjente hyttene og har som mål å kutte ut all fossil dieselbruk på hyttene innen 2030. På Skogadalsbøen vil dette være ekstra fordelaktig ettersom transporten inn med helikopter både er kostbar og tungvinn.

Det har foreligget konsesjon for vannkraftverk ved Skogadalsbøen, dette har vist seg å være for kostbart og komplisert for å gjennomføre og drifte, i tillegg gikk konsesjonen ut 31.12.2024. Det planlegges derfor å montere solcelleanlegg samt innføre energitiltak på anlegget for å minimere forbruket, kostnaden og transporten av diesel samt redusere driftens generelle klimaavtrykk.

For å få mest mulig strømproduksjon, uten å fjerne de flotte torvtakene, må det også monteres solcellepaneler på servicebygget som huser utedoen, dusjanlegg, vask/tørk samt aggregatrom. Dagens servicebygg er i dårlig forfatning og er modent for utskifting. Planen er derfor å erstatte dagens servicebygg med et nybygg i tilsvarende utforming og funksjon.

Tiltaket deles oppi to trinn der trinn 1 er energitiltak og solcellepaneler på eksisterende bygningsmasse. Trinn 2 omfatter byggingen av nytt servicebygg. Estimert dieselbesparelse er 40- 60 % i trinn 1 og 80-95 % etter trinn 2.

Trinn 1 inneholder også etablering av badstue i ett av de eksisterende byggene som berøres av solcelleanlegget, dette innebærer fasadeendring i form av større vinduer samt pipe på taket.

Etersom bygging av nytt servicebygg er et svært kostbart og komplisert tiltak som krever mer planlegging og finansiering før igangsettelse er prosjektet delt opp i to trinn. Denne søknaden gjelder kun tiltakene i trinn 1, informasjon om trinn 2 gis allikevel for å belyse helheten i prosjektet. Trinn 2 vil omsøkes på et senere tidspunkt når mer detaljert plan og finansiering foreligger.

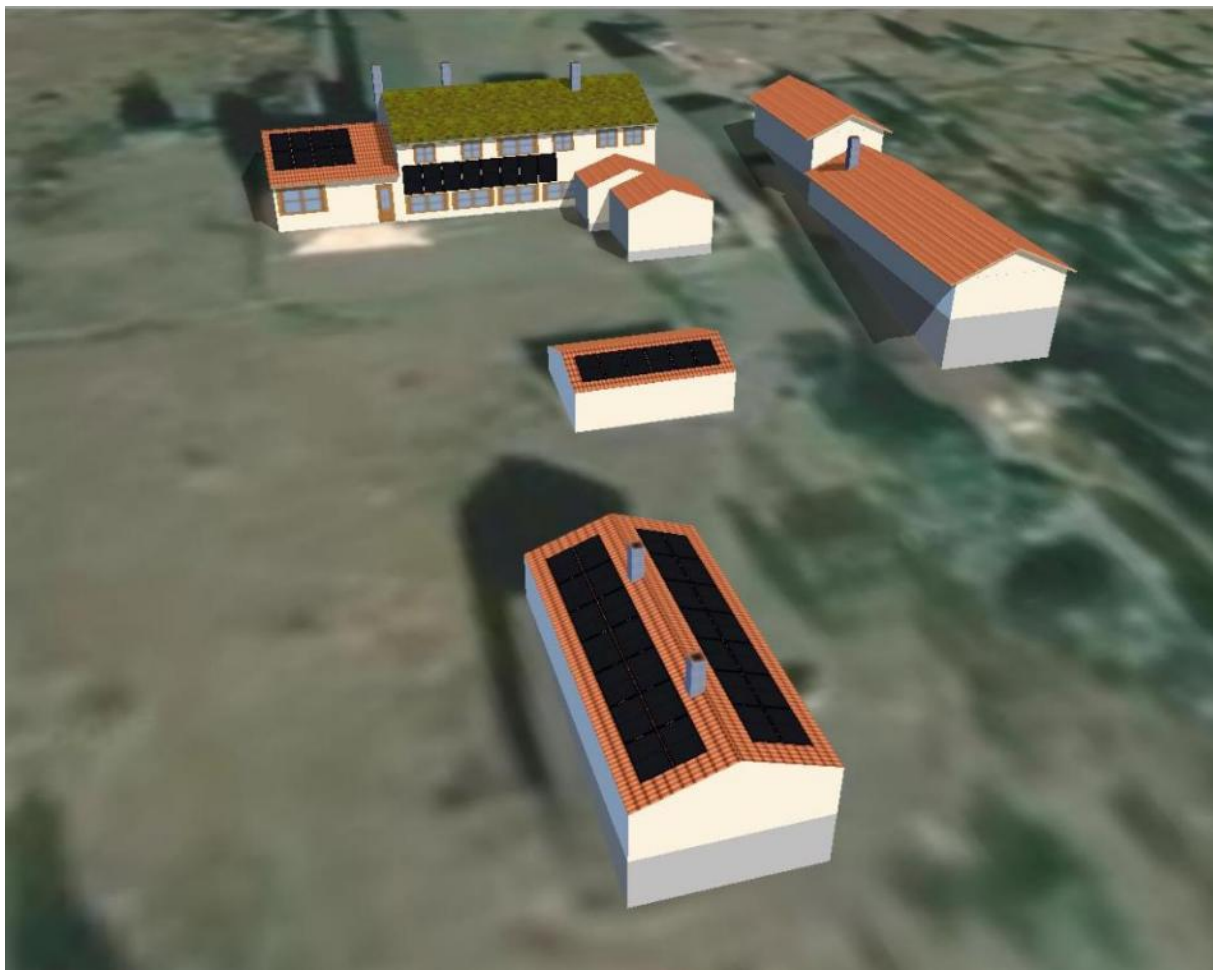
Trinn1 planlegges utført i løpet av juni 2025 med forberedende arbeid i april 2025. Trinn 2 starter tidligst høst/sensommer 2025 og ferdigstilles tidligst sommeren 2026.

Trinn 1 – Fasadeendringer eksisterende bygg

Solceller på eksisterende bygg

Det monteres solcellepaneler på de takflater hvor dette er hensiktsmessig. Torvtakene beholdes for å bevare uttrykket på byggene i størst mulig grad. Panelene plasseres på de sydvendte takflatene på materialbua og peisestua samt på taket til selvbetjeningen og veggene over vinduene i spisesalen, totalt 50 stk. paneler med en installert effekt på 21.5 kWp.

Det er noe usikkerhet angående målene på takflatene, i starten av detaljprosjekteringen vil målene av takflatene kontrolleres og en optimalisering av solcellekonfigurasjonen vil utføres. Det kan derfor bli mindre endringer i konfigurasjonen av solcellepaneler slik at mest mulig effekt kan hentes ut fra solcelleproduksjon og mest mulig diesel kan kuttes ut.

Figur 1 Illustrasjon av flater med solcellepaneler, trinn 1

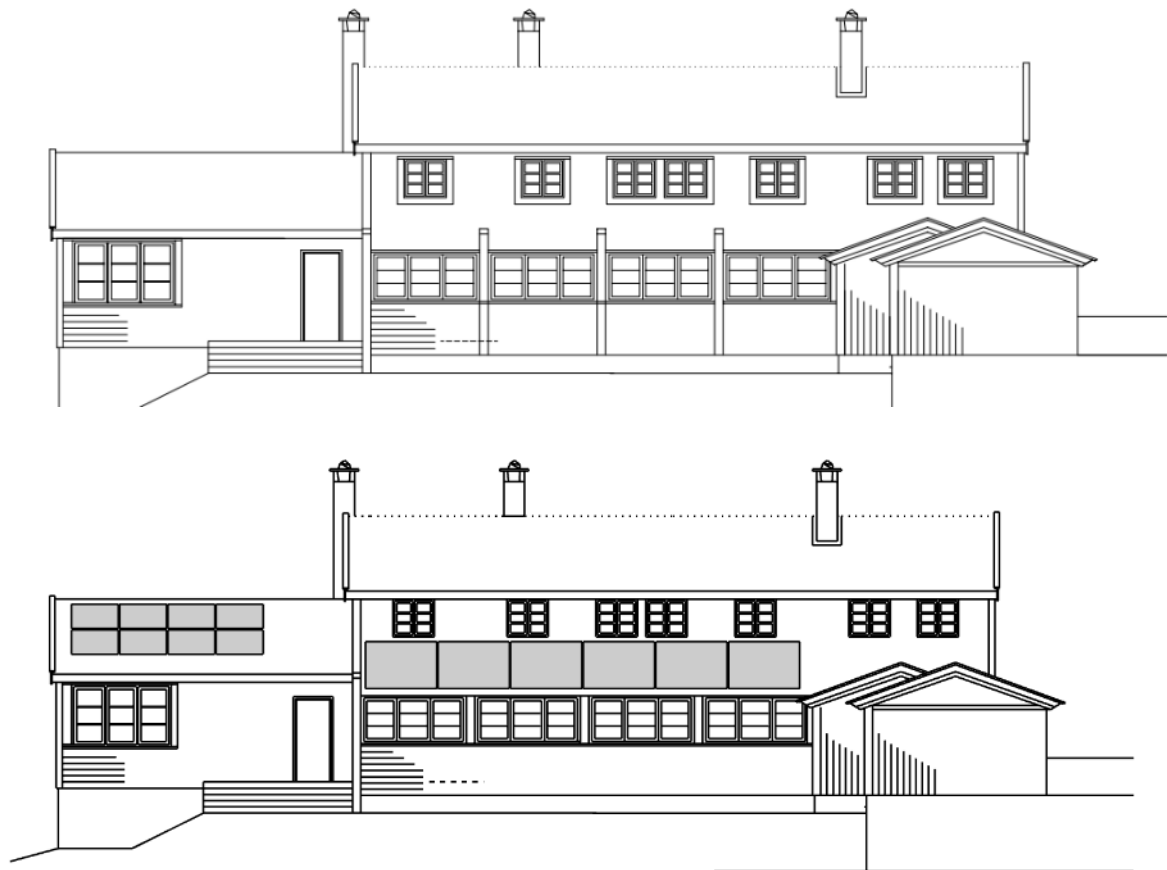
Det benyttes svarte paneler med minst mulig glans slik at panelene ikke blir mer synlige enn nødvendig på avstand. Panelene monteres som utenpåliggende, tilsvarende system som på Fannaråken, se eksempler i Figur 2.

Figur 2. Montasjesystem tak (V) og vegg (H)

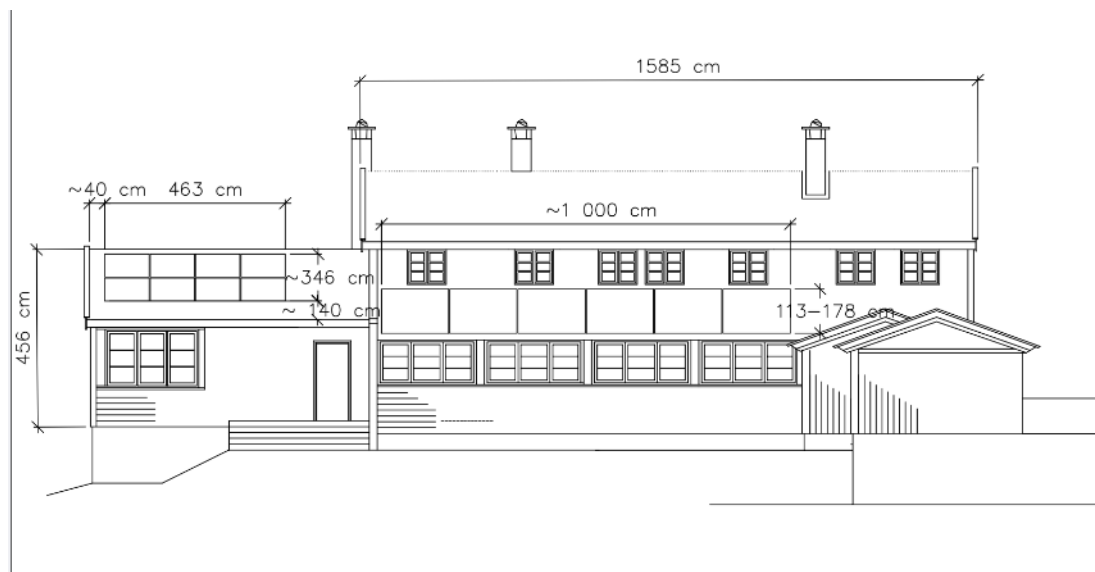
Hovedhytte

Kun fasaden mot syd endres. Endringen er illustrert i figurene nedenfor.

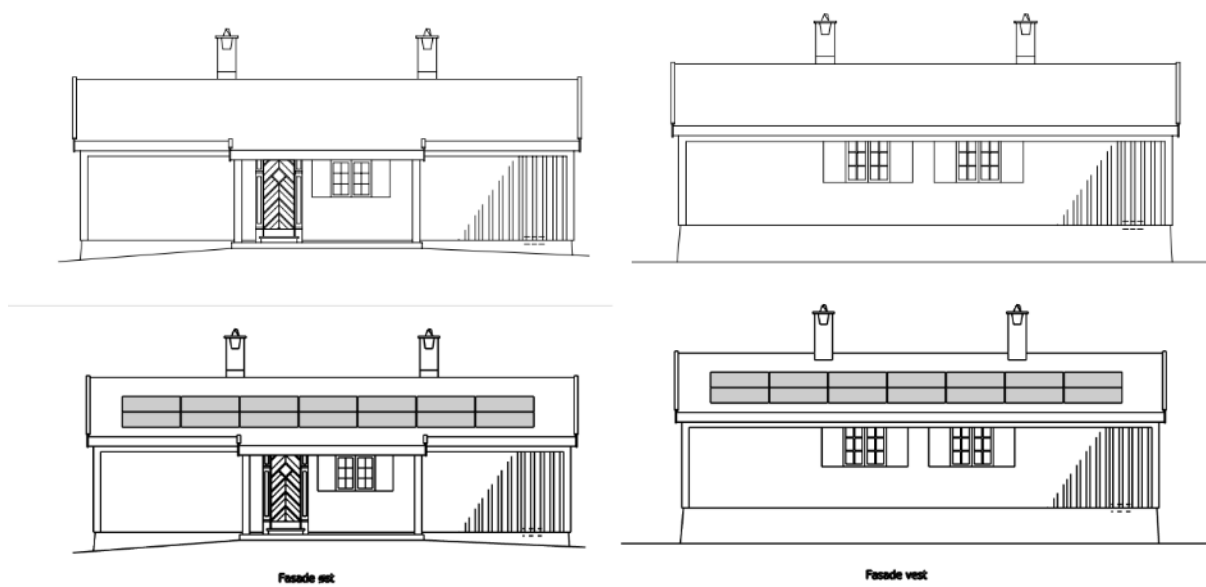
Figur 3. Hovedbygning, fasade sør, før (oppe) og etter (nede) tiltak.

Målsatte tegninger

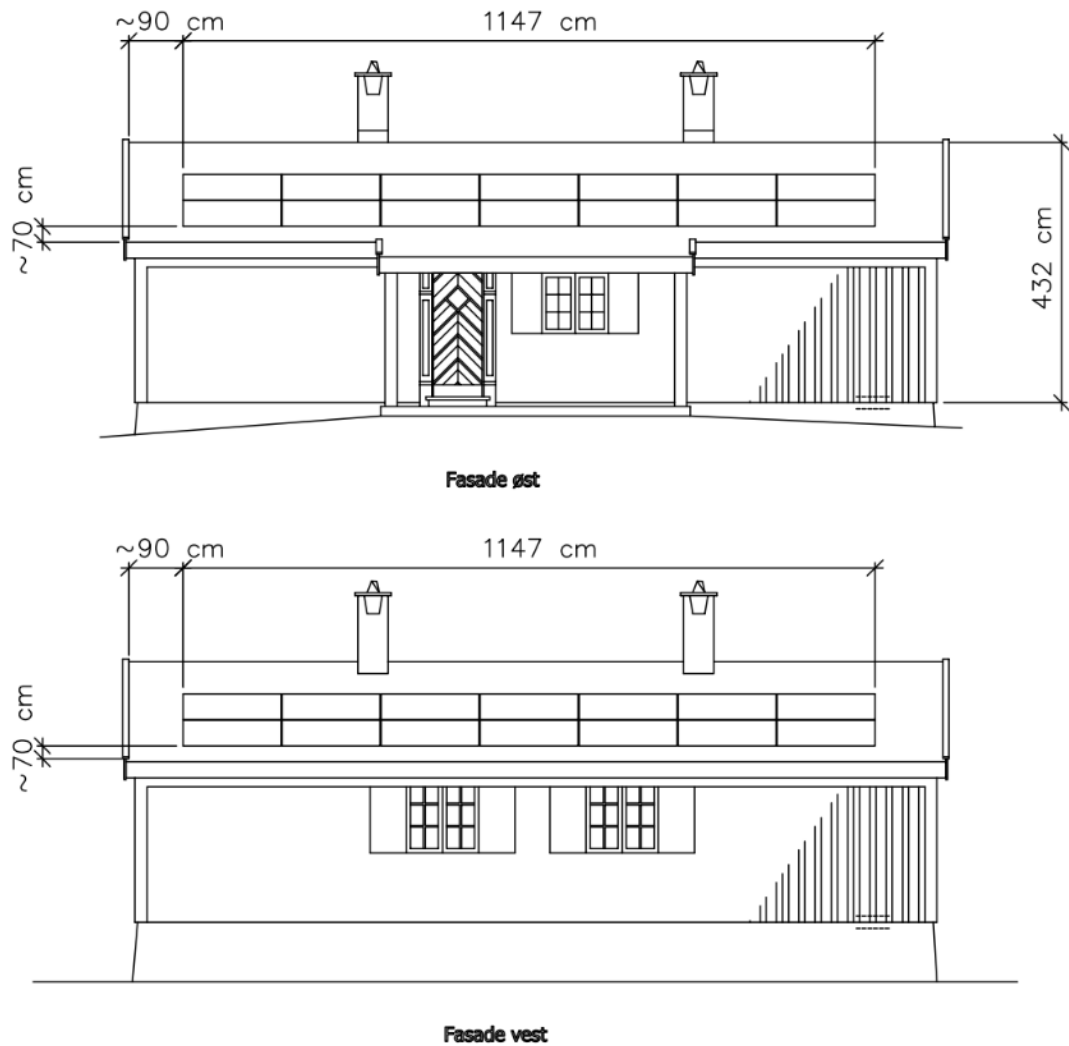

Figur 4. Fasade sør, med mål på solcellepanel.

Selvbetjeningshytte

Figur 5. Selvbetjeningshytte før (oppe) og etter (nede) tiltak.

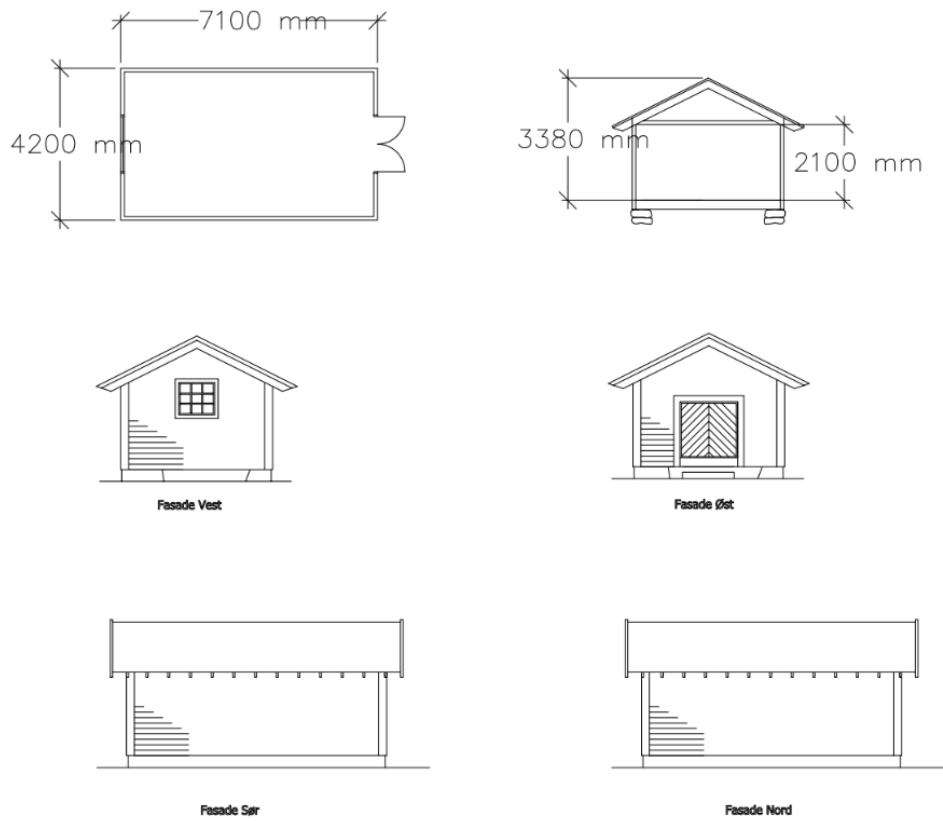

Figur 6. Fasade øst og vest, med mål på solcellepanel.

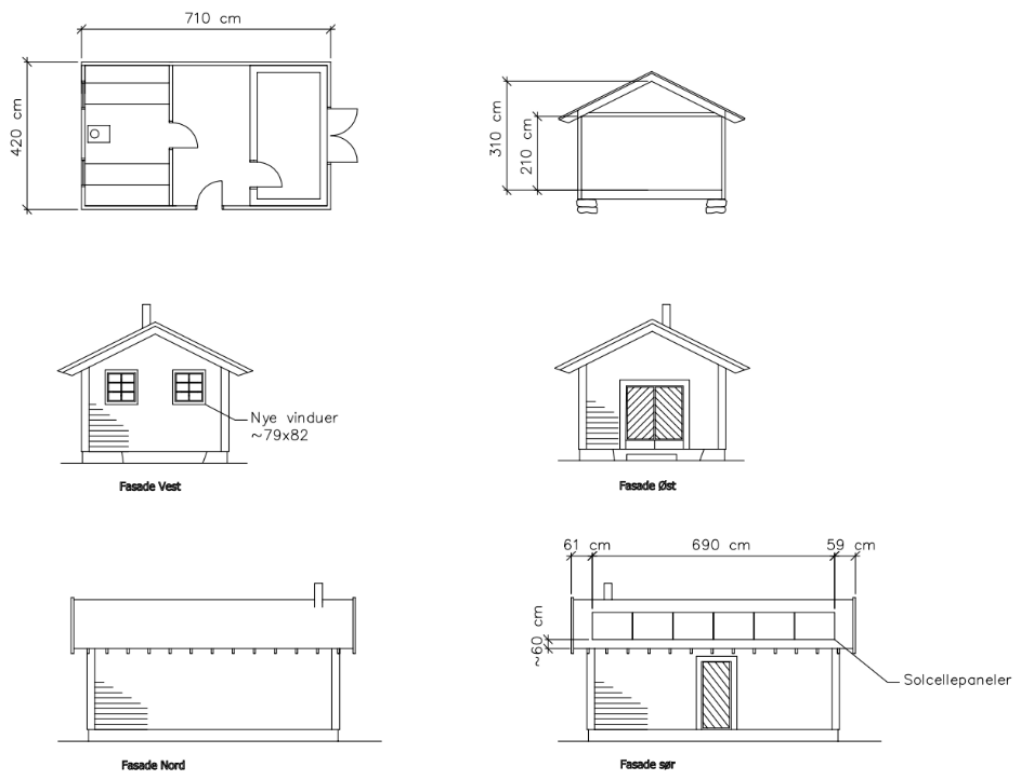
Materialboden

I materialboden (det lille bygget mellom hovedbygning og selvbetjening) bygges det et teknisk rom for å huse batteribanken og annet teknikk relatert til anlegget. Dette er i dag et uisolert bygg så rommet bygges som en "boks" inne i den eksisterende bygningen.

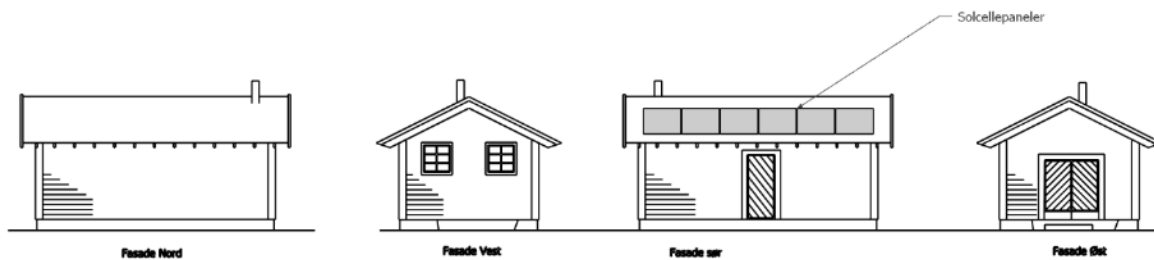
For å få bedre nytte av bygget samt utvide tilbudet på hytta planlegges det også å bygge en badstue inne i bua. Fasadeendringen i forbindelse med badstuen er større vinduer i gavelveggen mot vest samt pipe gjennom tak eller vegg. Se illustrasjoner i Figur 8 til Figur 10 nedenfor. Dette vil gi et flott tilskudd til opplevelsen på Skogadalsbøen med utsikt over Utladalen og mot Hurrungane. Badstuen blir vedfyrt.

Figur 8. Fasader Materialboden, dagens situasjon

Figur 9. Fasade materialboden etter ombygging, med mål på solcellepanel.

Figur 10. Fasader materialboden etter tiltak

Nummerering av figurene er justert av forvalter pga. at ettersendte tegninger med mål på var lagt til som vedlegg til revidert søknad.

Trinn 2 nytt servicebygg

Dagens servicebygg er i dårlig forfatning og trenger å rehabiliteres eller skiftes ut. Gjestefasilitetene er svært slitne, fyrkjelen er gåen og fundamenteringen er usikker. Det planlegges derfor å rive det gamle bygget og sette opp et nytt bygg med de samme funksjonene. Ved å bygge nytt blir det også mulig å optimalisere takflatene for mest mulig solceller samt lage en integrert panelløsning som glir bedre inn i bygningsmassen.

Detaljene i trinn to belyses i egen søknad.

Energiregnskap

Skogadalsbøen bruker i dag ca 10 000 l diesel årlig noe som gir ca 22 000 kwh strøm ved dagens drift. Dette tilsvarer 205 kwh daglig i driftsesongen. I snitt kjører aggregatet 12-14 t per dag. Det benyttes gass til matlaging og stedlig hugget ved til oppvarming.

Solcellepaneler

Solcellepanelene i trinn 1 er estimert å levere 50 kwh daglig i snitt gjennom en sesong noe som tilsvarer en reduksjon av dagens dieselforbruk på 24 %.

I trinn 2 installeres det solceller på taket til det nye servicebygget. Disse monteres som et integrert anlegg slik at de går i plan med den øvrige taktekkingen. Strømproduksjonen fra dette trinnet gir ytterligere 77 kwh som tilsvarer 37 % av dagens dieselforbruk.

Batteribank

I dag brukes strømmen rett fra aggregatet i det den produseres. Når eksempelvis oppvaskmaskinen startes kjører aggregatet på veldig høy belastning, på samme måte blir det gående nesten på tomgang i påvente av høy belastning når det kun er lys og andre mindre energikrevende ting står og går. Dette gjør at aggregatet går på veldig ugunstig belastning mesteparten av tiden noe som gir lav virkningsgrad og økt dieselforbruk.

Ved å installere en batteribank kan denne benyttes til å ta effektoppene slik at aggregatet i hovedsak benyttes til å lade batteriene med den strømmen som ikke leveres av solcellepanelene. Aggregatet kan da kjøre på optimal belastning. På denne måten reduseres dieselbehovet siden man får flere kwh strøm for mindre mengde diesel. Det estimeres at batteribanken på denne måten kan redusere dieselforbruket med 15-25 %

En annen fordel med batteribanken er at den muliggjør drift av lys, kjølfrys og resepsjon gjennom hele døgnet uten å kjøre aggregatet.

Energieffektivisering

I trinn 1 skal det installeres en varmepumpe i hovedhytta som flytter varme fra kjøl- og fryseanlegget over til produksjon av varmtvann. I tillegg byttes ineffektive varmtvannsberedere, lyskilder o.l. ut med mer energieffektive apparater. Det anslås at disse tiltakene vil redusere energibehovet og dermed dieselforbruket med 15 %.

I trinn 2 kobles varmtvannet i det nye servicebygget til varmepumpa, i tillegg installeres det en ny fyrkjele som kan benyttes til å varme vann og bygg. Utskifting av varmtvannsberedere og moderne lyskilder bidrar også til å redusere strømforbruket. Tiltakene i trinn 2 estimeres til å redusere strømforbruket ytterligere 15 %.

I e-post av 04.02.25 opplyses det om at «Den planlagte varmepumpa henter energi fra kjøl- og fryserommet som så benyttes til å varme opp varmtvannet. Dette er et lukket system som ikke har behov for noe utvendig aggregat. Vi har imidlertid ikke detaljdimensjonert anlegget så det er en liten mulighet for at et utvendig luftaggregat allikevel vil være fordelaktig for å oppnå maksimal energisparing. I så fall vil vi plassere dette sammen med de eksisterende kjøleaggregatene for kjøl/og frys som er under dagens kjølerom. Disse er kasset inn i "rommet" som er vist i bildet nedenfor. Et eventuelt luftaggregat vil dermed ikke medføre noen fasadeendring.»

Aggregat- og dieselbruk etter tiltak

Trinn 1 Etter tiltakene i trinn 1 er det estimert at dieselforbruket reduseres med totalt 40-60 %. Dette tilsvarer 4-6000 l diesel og 5-8 helikopterturer med diesel fra Krossbu til Skogadalsbøen. Dette reduserer også driftstiden på aggregatet til ca 3.5 t daglig.

Trinn 2 Etter trinn 2 er det estimert at dieselforbruket er redusert med 85-95 % totalt med en driftstid på aggregatet i snitt en 0.5-1 time per dag. Dieselbehovet på anlegget vil da være mellom 500 l og 15 00 l diesel årlig og totalt 1-2 helikopterturer med dagens transportmetode.

Begrunnelse

Reduksjon av dieselforbruk på Skogadalsbøen har mange positive effekter;

- Lokalt utslipp av eksos reduseres
- Det blir mindre transport og støy fra helikopter
- Mindre risiko for utslippsulykke da det håndteres mindre mengder diesel
- Mindre støy fra aggregatet
- Mindre klimagassutslipp fra forbrenning av fossilt brennstoff
- Lavere driftskostnader

Det er også i tråd med DNTs klimastrategi å redusere bruken av diesel på hyttene. Ved å montere solcellepaneler på de planlagte takene bevares dessuten de flotte torvtakene som er med på å gi plassen den unike følelsen.»

Bilder av bygningene på Skogadalsbøen

Oversiktsbilde fra 1999. Foto: Rigmor Solem

Taket over peisestua er på tilbygget til venstre. Foto: DNT

Hovedbygningen sett fra sør-vest. Foto: DNT

Materialboden foran, og selvbetjeningen lengst bak. Foto: DNT

Materialboden. Foto: DNT

Uttalelser til søknaden

Nasjonalparkforvalter sendte søknaden til uttalelse hos kulturminnemyndigheten, Vestland fylkeskommune, og Villreinnemnda for Sogn og Fjordane.

Villreinnemnda for Sogn og Fjordane har gitt slik uttalelse:

«..Villreinnemnda ser det som veldig positivt at DNT Oslo og Omegn vil ta grep for å redusere både forbruk av fossilt drivstoff og behov for transport av drivstoff. Det er positivt både for natur, miljø, verneverdiar og villrein.

Det er og slik at Skogadalsbøen ligg i ein del av Vest-Jotunheimen villreinområde som per i dag er lite i bruk. Arealbruken til villreinen kan endre seg i framtida og området kan bli brukt meir då. Men i dagens situasjon vil tiltak og aktivitet ved Skogadalsbøen ha liten innverknad på villreinstammen i området.

Villreinnemnda vil likevel peike på nokre moment som ein bør vere medvitne på i den vidare handsaminga av saka og i sjølve gjennomføringa av tiltaket.

- *Støy og uro i byggefasen og i samband med transport av material og utstyr til byggearbeidet. Det bør leggest til tider på året og gjennomførast slik at negative verknader på naturmiljøet vert so lite som mogeleg.*
- *Ei oppgradering av fasilitetane på Skogadalsbøen vil kunne føre til auka bruk av hytta og meir ferdsel i området. Det kan vere negativt for villreinen, og det kan potensielt hindre villrein i å ta i bruk desse areala i framtida.»*

Vestland fylkeskommune v/avdeling for kultur, idrett og inkludering har ikke uttalt seg til saken.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Nasjonalparkstyret har delegert forvaltningsmyndighet for Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde i medhold av vedtekter, sist revidert 19.01.2024.

Verneformål – forskrift

Hensynet til verneverdiene i området er vurdert, særlig i forhold til landskapsverdiene i området som er mest relevant i dette tilfellet, jf. verneforskrifta for Utladalen landskapsvernområde av 14.11.2014 § 1. Området er verna mot alle inngrep eller tiltak som kan endre eller virke inn på landskapet sitt særpreg eller karakter.

Formålet med landskapsvernområdet er å ta vare på eit vilt og vakkert vestlandslandskap med økologisk verdi, kulturell verdi og opplevingsverdi og som er identitetsskapande, i tilknytning til Jotunheimen nasjonalpark.

Vidare er formålet med vernet å ta vare på:

- *eit naturområde med rikt dyre- og planteliv som pregar dette.*
- *eit eigenarta, ope og vakkert natur- og kulturlandskap med høg fjell, brear og geologiske avsetningar, der kulturlandskapet med beitebruk, gards- og stølsbygningar og kulturminne utgjer ein vesentleg del av landskapet sin eigenart.*
- *naturmangfald som pregar landskapet med naturtypar frå lågland, dalar og skogslie til høg fjell og artar knytte til desse.*
- *særprega vassdragsnatur og landskapsformer.*

Ålmenta skal ha høve til uforstyrra naturoppleving gjennom utøving av naturvenleg friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Etter verneforskrifta § 3 pkt. 1.1 er *landskapet verna mot inngrep som vesentleg kan endre eller verke inn på landskapet sitt særpreg eller karakter, medrekna oppføring og ombygging av varige eller mellombelse bygningar, gjerde, anlegg og innretningar.*

Verneforskrifta har en spesifisert hjemmel som åpner for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til *ombygging og utviding av eksisterande bygningar* jf. verneforskrifta § 3 pkt. 1.3 bokstav a).

Forvaltningsplan

Forvaltningsplanen er ikke oppdatert etter revidert verneforskrift som blei godkjent 14.11.14, men utkastet fra 2008 har blitt brukt som veiledende dokument.

Etablering av solcellepanel på bygningene er ikke omtalt i planen, men det er bl.a. gitt føringer for utvidelser og ombygging av bygninger:

Kap. 8.2. TURISTHYTTER OG ANDRE HYTTER, BUER OG NAUST

«I landskapsvernområdet er alle inngrep som vesentleg kan endra landskapets art eller karakter forbode, medrekna m.a. oppføring av bygningar, anlegg m.v. (framlegg verneforskrift § 3.1.1). Vanleg vedlikehald er tillate. Forvaltningsstyresmakta kan gje løyve til m.a. ombygging og utviding av eksisterande bygningar (framlegg verneforskrift § 3.1.3a), oppføring og og mindre utviding av bygningar og innretningar som er naudsynte for drift av turisthytter, til utviding av eksisterande og oppføring av nye bygningar som er naudsynte for landbruksformål og istandsetjing av seterhus (framlegg verneforskrift § 3.1.3)..»

«Søknad om auke i kapasiteten ved eksisterande hytter må vurderast konkret m.o.t. om behovet har vist seg over lang tid. Det vil vere uheldig å auke standarden på turisthyttene. Med ”auke i standard” meiner fylkesmennene at det å gå bort frå fellesløysingar som felles toalett-, dusj-, tørke- og opphaldsrom er uønskt standardheving. Søknader om høgare standard kan vere problematisk fordi det kan føre til behov for meir motorferdsel for transport av proviant og utstyr. Høg standard vil til vanleg også gje auke i energibehovet. Det kan føre til ønske/ krav om nye inngrep som mikrokraftverk, og/eller at ein må ha store aggregat med høg forbruk og dermed høgt transportbehov. Det gjev auka motorferdsel som resultat, noko som ikkje er ønskjeleg i verneområda.»

Kap. 8.14. - AVFALL, UREINING OG STØY

«*Bruk av dieselaggregat til drifta av turisthyttene gjev ureining, støy og motorisert transport av diesel. Ofte vil bruk av dieselaggregat vere den einaste aktuelle løysinga for produksjon av elektrisk straum. Nokre stader kan tilhøva ligge til rette for bruk av mikrokraftverk. Når tilhøva ligg til rette for det, bør dette alternativet bli utgreidd. Eventuelle søknader om bygging av mikrokraftverk må vurderast i kvart enkelt tilfelle i høve til verneformålet og i høve til akseptabel standard på turisthyttene jfr kap 8.2. For slike søknader vil forvaltningsstyresmakta ta kontakt med og samarbeida med Norges Vassdrags- og Energiverk.*»

Da dette ble skrevet var solcelleanlegg mest aktuelt for belysning o.l., men teknologien har utvikla seg veldig mye de siste åra, slik at en nå kan vurdere solcelleløsning som et mulig alternativ til aggregat.

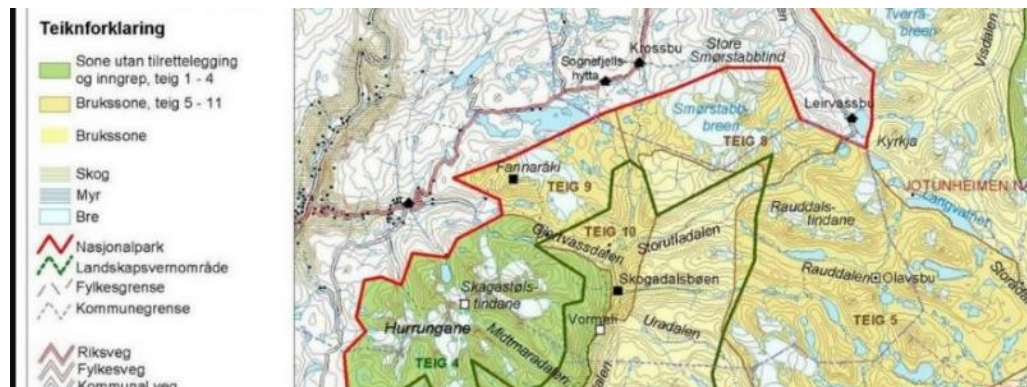
Retningslinjer:

Det vil i utgangspunktet ikkje bli gjeve løyve til nye bygg utover dei som det tidlegare (i samband med handsaminga av vernevedtaket) er gjeve løyve til.

Alle nybygg, utvidingar og vedlikehald skal utførast i tradisjonell og lokal byggestil og på ein slik måte at det i minst mogleg grad bryt med natur- og kulturlandskapet og eksisterande bygg i området.

Forvaltningsplanutkastet deler verneområdene inn i ulike soner, etter tilretteleggingsgrad, og gjennom differensiert forvaltningspraksis tar vi sikte på å ta vare på områdene markert med grønt på forvaltningsplankartet mest mulig uforstyrta. Sonene gjelder både for tekniske inngrep og ulike aktiviteter. Skogadalsbøen ligger i såkalt brukssone, teig 10.

I forvaltningsplanen står bl.a. følgende om soneinndelinga: «Med unntak av nokre mindre område definert som sone med spesiell tilrettelegging og inngrep, omfattar brukssona dei områda som ikkje er omfatta av urørt natur. Den overordna strategien for brukssona er at den tilrettelegginga som er der i dag kan haldast ved like eller fornyast. Utanom mindre justeringar/endingar skal det ikkje koma nye tiltak utover slike som er nemnde spesielt i planen.

Naturmangfoldlova

Søknaden skal vurderes etter naturmangfoldlova. Etter naturmangfoldlova § 7 skal prinsippene §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet som berører naturmangfold, og vurderinga og vektlegginga skal gå fram av vedtaket.

Presedens

Presedensvirkningen blir vurdert som høy, derfor legger forvaltninga vekt på presedens når det omsøkte tiltaket blir behandla i denne saka. Et moderat svart, solcellepanel som ikke reflekterer lyset, plassert på hele, eller deler av de sørvendte takflatene på materialboden, peisestua på hovedbygningen, taket på selvbetjeningen, samt veggen over vinduene i spisesalen, blir ikke sett på som problematisk når det gjelder verneformålet. Derimot kan verneverdiene bli forringa dersom det skulle bli åpna for store flater med solcellepanel på kulturhistoriske bygninger eller enkeltbygg som står i et historisk verdifullt kulturmiljø.

Vurdering

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til ombygging og utvidelse av bygninger (jf. verneforskrifta § 3 pkt. 1.3 bokstav a). Med ombygging menes bygningsmessige endringer innenfor eksisterende grunnflate. Som ombygging regnes også tiltak som innebærer bruk av andre materialer og/eller dimensjoner for ytterpanel, dører og vinduer, pipeløp og takteking. Omsøkte tiltak kommer inn under denne regelen, da følgende flater blir dekkta helt/delvis av andre materialer enn opprinnelig:

- solcellepanel på taket over peisestua på hovedbygningen
- solcellepanel den sydvendte veggen over vinduene i spisesalen på hovedbygningen
- solcellepanel på de sydvendte takflatene på materialboden
- solcellepanel på taket på selvbetjeningen

Fasadeendring på materialboden ved innsetting av større vinduer og pipe som følge av å sette inn en badstue i bygget krever også behandling etter verneforskrifta.

Et utvendig luftaggregat knytta til installasjon av varmepumpe vil bli plassert sammen med de eksisterende kjøleaggregatene for kjøll- og frys som er under dagens kjølerom. Dette tiltaket medfører ikke fasadeendring på bygget, og krever derfor ikke å vurderes nærmere etter verneforskrifta.

DNT viser til at de jobber med å redusere bruken av diesel på de betjente hyttene og har

som mål å kutte fossil dieselbruk på hyttene innen 2030. På Skogadalsbøen leveres strømmen i dag utelukkende fra dieselaggregat.

Tiltaket deles oppi to trinn der trinn 1 er energiltak og solcellepaneler på eksisterende bygningsmasse. Trinn to omfatter bygging av nytt servicebygg. Mottatt søknad gjelder kun tiltakene i trinn en. Søker informerer likevel om trinn to for å belyse helheten i prosjektet. Trinn to vil omsøkes på et senere tidspunkt når detaljplan og finansiering foreligger. Denne vurderingen tar derfor for seg bare trinn en

I materialboden er det planlagt et teknisk rom som en boks i den eksisterende bygningen for å huse batteribanken og annen teknikk for anlegget. DNT søker om fasadeendring ved innsetting av et ekstra vindu og pipe som følge av å sette inn en badstue i bygget. Før vi tar stilling til mulig fasadeendring ved innsetting av nye og større vinduer, bør kommunen gjøre en bygningsfaglig vurdering av tiltaket, for å sikre at branntekniske vilkår for avstand til pipe og vedfyrt badstuovn er ivaretatt.

I søknaden opplyses det om at badstuen skal fyres med ved, men det opplyses ikke om hvor stort behovet for brensel vil være til dette formålet, om veden skal hugges på stedet eller transporteres inn med helikopter. Det vises til retningslinjene i forvaltningsplanen om at *«Søknader om høgare standard kan vere problematisk fordi det kan føre til behov for meir motorferdsel for transport av proviant og utstyr. Høg standard vil til vanleg også gje auke i energibehovet..»*

I landskapsvernområdet er hogst av ved til eigen bruk og til hytter tillate når dette vert gjort som plukkhogst, men urskogprega furuskog og hole tre og stammar som er eigna som buplass for fuglar må likevel ikkje fellast (jf. verneforskrifta § 3 pkt. 2.3)

Behandling av fasadeendring ved innsetting av nytt vindu og pipe på materialboden utsettes og behandles som en del av trinn to, etter at det er laget en samla plan for gjennomføring av dette tiltaket. Det er en fordel å vurdere de bygningsmessige endringene på hele anlegget mest mulig samla.

I denne omgang blir det derfor bare tatt stilling til legging av solcellepanel på taket på materialboden.

Skogadalsbøen turisthytte har gradvis blitt utvida og har nå om lag 80 sengeplasser, med 3000 - 4000 overnattende i et normalår. Energibehovet blir i dag løst med dieselaggregat, og transport av diesel skjer med helikopter. Forbruket er stipulert til 10.000-12 000 liter i året, og dette betyr minst 10-12 helikopter-hiv med diesel. Dieseltransporten er den delen av transporten til Skogadalsbøen som utgjør størst miljørisiko dersom det skulle skje uhell. Verneforskrifta legger til rette for at fjellturismen skal kunne holde fram og utvikle seg innenfor gitte rammer. Tiltaket må også vurderes opp mot den samla miljøbelastninga som følger av drifta av turisthytta i et langsiktig perspektiv. Planene om minikraftverk blei skrinlagt like før årsskiftet 2024/2025, og solenergi ansees nå som eneste alternative energikilde. Solenergi er rein energi, mens dieselaggregat forsynt med diesel frakta med helikopter hvert år gir merkbare klimautslipp via transport og aggregatdrift. Estimert dieselbesparelse er 40 - 60 % i trinn 1 og 80-95 % etter trinn 2.

Å redusere dieselforbruket på Skogadalsbøen vil være et svært positivt tiltak med tanke på naturmiljøet; lokalt utslipp av eksos reduseres, det blir mindre transport og støy fra helikopter, mindre risiko for utslippsulykke, mindre støy fra aggregatet lokalt og mindre klimagassutslipp fra forbrenning av fossilt drivstoff.

Ved vurdering av om det *kan* gis dispensasjon til omsøkt tiltak skal vi vurdere en dispensasjon i lys av verneformålet, naturforholdene i det enkelte området osv. Ved vurdering av om tiltaket er i strid med verneformålet og om det påvirker verneverdiene nevneverdig, må vi ta utgangspunkt i verneformålet slik det er angitt i verneforskrifta § 1.

«Eit eigenarta, ope og vakkert natur- og kulturlandskap med høgfjell, brear og geologiske avsetningar, der kulturlandskapet med beitebruk, gards- og stølsbygningar og kulturminne utgjør ein vesentleg del av landskapet sin eigenart...» er ein viktig del av verneformålet med Utladalen landskapsvernområde. Søknaden inneheld illustrasjonar av flater med solcellepaneler for trinn 1, teiningar som viser fasader, samt målsatte tiltak og bilder av eksisterende bygningar.

Naturverdiene i området er dokumentert gjennom Naturbase, Artsdatabanken, oppsyn i området ved Statens naturoppsyn, og etter mange års forvaltningspraksis, jf. nml. § 8 (kunnskapsgrunnlaget). Det blei gjennomført sårbarhetskartlegging for fugl i Vest-Jotunheimen i 2018, med særleg oppmerksomhet på rovfugl, men ikkje i dette området. Data om villrein i Vest-Jotunheimen er særleg godt dokumentert gjennom oppdatering av kunnskapsgrunnlaget for villrein i arbeidet med kvalitetsnormen for villrein i 2023 (tilgjengelig på [Delnormtrevest-jotunheimen | Villrein](#)). Området rundt Skogadalsbøen er lite brukt av villrein i dag. Villreinnemnda for Sogn og Fjordane viser bl.a. til at «i dagens situasjon vil tiltak og aktivitet ved Skogadalsbøen ha liten innverknad på villreinstammen i området.» Vi kan ikkje se at tiltaket vil ha noen effekt på villrein eller fuglelivet med de vilkår som blir satt. Det er heller ikkje registrerte kulturminner på stedet.

Trinn 1 planlegges utført i løpet av juni 2025 med forberedende arbeid i april 2024. Det er ikkje registrert trua eller sårbare naturverdier på stedet i den perioden. Kunnskapsgrunnlaget er vurdert som tilfredsstillende for å vurdere saka, jf. nml. § 8, og føre-var-prinsippet jf. nml. § 9 er derfor ikkje tillagt vekt.

Vi skal vidare vurdere virkningen av et tiltak på landskapet, og den samla belastninga av tiltaket jf. nml. § 10. Temaet solcellepanel er ikkje omtalt i forvaltningsplanen for Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde, og vi har ikkje egne retningslinjer for oppføring av solcellepanel i Utladalen landskapsvernområde. Søknaden omfatter liggende solcellepanel som dekker deler av takflatene på hovedbygningen, selvbetjeningen, materialboden, samt deler av sørveggen på hovedbygningen, unntatt takflatene der det er torvtak. Takflatene der det er planlagt å legge solcellepanel er dypt røde, samt svarte/grå (materialboden). Solcellepanela vil ikkje være særleg synlige fra bakkenivå, men de vil kunne være synlige på avstand. En vil kunne se fargeforskjellen mellom rødfargen og de mørke solcellepanela på takene, men forutsatt at panela ikkje reflekterer sollyset er det vanskelig å hevde at tiltaket vil medføre nevneverdig påvirkning på natur- og kulturlandskapet i området, og den samla belastninga vurderes som akseptabel. Legging av solcellepanel på hovedbygningens sørvegg, vil kunne påvirke utseende og byggestilen på bygningen. Mot den mørkebrune veggen er det likevel vanskelig å se at dette vil påvirke natur- og kulturlandskapsverdiene i området. Siden tiltaket gjelder takflater og sørveggen påvirker det heller ikkje bygningsmiljøet rundt de gamle steinbuene som ligger øst for hovedbygningen på Skogadalsbøen. De aktuelle bygningene på Skogadalsbøen har ikkje særlige bygningsmessige verdier som det må tas vare på. De positive effektene av tiltaket ved redusert dieselbruk veier tungt i denne saken. Etter ei samla vurdering og med vilkår om bruk av solcellepanel som har en coating for antirefleksjon, kan vi ikkje se at landskapets art og karakter blir vesentlig påverka av solcellepanela i dette tilfellet. Samla sett blir legging av solcellepanel som omsøkt på de tre bygningene derfor vurdert til i liten grad å påvirke landskapets art og karakter. Ved skifte av takdekke tilrås det å skifte til svart farge, slik at solcellepanelene går mest mulig i ett med resten av takflatene.

I retningslinjene fra Miljødirektoratet for vurdering av presedens i byggesaker etter naturmangfoldlova § 48 står det: «Tiltakets omfang har betydning for graden av påvirkning på verneverdiene. Dette har igjen betydning for presedensvurderingen, ved at store tiltak får potensielt større konsekvenser sammen med andre tilsvarende tiltak enn det som er tilfelle for små tiltak. Man vil dermed akseptere mindre risiko for presedens ved store tiltak enn ved mindre tiltak. Eksempler på tiltak av stort omfang, er oppføring av nye bygninger. Små uthus i tilknytning til hytte kan imidlertid etter forholdene anses som tiltak av mindre omfang. Det

samme gjelder tilbygg. Terskelen for å gi dispensasjon til tilbygg til eksisterende hytter slik at disse kan oppgraderes til tidsmessig standard, skal ligge lavere enn for å gi dispensasjon til nybygg».

Vurderinga til Miljødirektoratet er tillagt stor vekt. Terskelen skal være lavere for å gi dispensasjon slik at eksisterende bygg kan oppgraderes til tidsmessig standard. Vi vurderer solcellepanel som et mindre tiltak av stor miljømessig betydning i denne saken. Ved å stille relevante vilkår er tiltaket vurdert til ikke å påvirke verneverdiene nevneverdig. Det blir i denne saka lagt til rette for et større areal med solceller enn de små panela som har kommet opp på mindre private hytter andre steder i Jotunheimen og Utladalen. Men de aktuelle bygningene på Skogadalsbøen har ei anna utforming og et anna tilbud enn både andre DNT-hytter, og de mindre hyttene ellers i verneområdet. En tillatelse tilpassa behova på Skogadalsbøen som ligger i denne brukssona blir ikke vurdert å skape presedens for andre saker.

Ifølge retningslinjene vil terskelen for presedensvirkning være lavere i en nasjonalpark enn i et landskapsvernområde. Selv om tiltaket er reversibelt ved at solcellepanela enkelt kan fjernes, er presedensvirkningen vurdert som høy, særlig med tanke på de andre turisthyttene i Jotunheimen og i andre verneområder. Men ifølge retningslinjene fra Miljødirektoratet skal det også vektlegges om søker har spesielle behov for å få gjennomført tiltaket, f.eks. behovet for tilgang på strøm for drift av hytta som kan erstatte behovet for dieselaggregat og som erstatning for bruk av vannkraft.

Nml. § 11 er vurdert som lite relevant i denne saka, da tiltaket ikke vil gi skader på miljøet. Tvert om vil tiltaket være positivt med tanke på miljørisiko, da all diesel som kreves for å drive dagens aggregat transporteres med helikopter. Ved å installere en batteribank vil en også effektivisere den samla drifta av hytta. Ifølge forvaltningsplanen er den overordna strategien for brukssona at den tilrettelegginga som er der i dag kan holdes ved like eller fornyes. Solceller blir sett på som fornybar energi og som et bedre alternativ enn f.eks. dieselaggregat for å løse energibehovet. Tiltaket med legging av solcellepanel som omsøkt i trinn 1, vil også kunne redusere transportbehovet til Skogadalsbøen med 5-8 helikopterturer fra Krossbu til Skogadalsbøen, og det reduserer driftstiden på aggregatet til ca. 3,5 t daglig.

Teknologien innen fornybar energi er under stadig utvikling. Solcellepanel slik det er søkt om, er vurdert til å være den beste miljømessige løsningen med den kunnskapen som er tilgjengelig pr. i dag (jf. nml. § 12). Med beliggenheten til Skogadalsbøen er det særlig positivt at en unngår omfattende helikoptertransport av diesel i framtida. Ved planlegging av gjennomføring av tiltaket oppfordres det til å legge bygge- og transportperioden til den tida av året som vil gi minst mulig påvirkning på naturmiljøet, dvs. utenom den mest sårbare perioden for ynglende vilt og hekkende rovfugl, om høsten jf. også innspill fra Villreinemnda for Sogn og Fjordane om dette. Villreinemnda viser også til at *«ei oppgradering av fasilitetane på Skogadalsbøen vil kunne føre til auka bruk av hytta og meir ferdsel i området. Det kan vere negativt for villreinen, og det kan potensielt hindre villrein i å ta i bruk desse areala i framtida.»* Ved installering av badstue i materialboden vil derfor vi oppfordre om bruk av lokal ved til oppvarming, da frakt av ved til et slikt formål i neste omgang vil medføre økt helikoptertransport til Skogadalsbøen igjen.

Konklusjon

Samla belastning blir vurdert som akseptabel, og nytteverdi av å fase ut dieselbruken er vurdert som svært positiv i dette tilfellet. Bruk av solcellepanel er vurdert til å være den beste miljømessige løsningen for drifta av Skogadalsbøen med den kunnskapen som er tilgjengelig pr. i dag.

Etter vår vurdering vil ikke dette tiltaket, med gitte vilkår, være i strid med formålet med vernevedtaket jf. § 1, og heller ikke påvirke verneverdiene nevneverdig. Med hjemmel i

verneforskrifta § 3 pkt. 1.3 bokstav a) kan det derfor gis tillatelse til legging av solcellepanel slik det er søkt om.

Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2024/13635-0

Saksbehandlar: Kari Sveen

Dato: 04.02.2025

Utval	Utvalssak	Møtedato
Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen	7/2025	10.02.2025

Innspel til Klima- og miljødepartementet ang. organisering av verneområdeforvaltninga - Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen

Innstilling frå forvaltar

Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen sluttar seg til innhaldet i notatet som kommenterer dei enkelte punkta i brev av 05.02.2024 frå Klima- og miljødepartementet.

Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen og forvaltarane stiller seg til disposisjon som moglege representantar i ei referansegruppe for gjennomgang av organiseringa.

Dersom det blir foreslått vesentlege endringar i organiseringa av verneområdeforvaltninga, føreset nasjonalparkstyret at saka blir sendt ut på høyring.

--- slutt på innstilling ---

Dokument i saka (vedlegg)

- Brev av 05.02.2025 frå Klima- og miljødepartementet til verneområdestyra
- Notat - Utkast til innspel frå Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen

Saksopplysningar

Klima- og miljødepartementet inviterte alle verneområdestyra til eit digitalt møte 21. januar, for innspel til eit planlagt oppdrag til Miljødirektoratet om å gå gjennom organiseringa av verneområdeforvaltarane. Styreleiar Leif Solemsli representerte nasjonalparkstyret i møtet, og la i sitt innspel vekt på å bygge vidare på gode erfaringar med dagens ordning og ta tak i forhold som ikkje fungerer heilt bra, framfor å bruke store ressursar på å utgreie fullstendige omorganiseringar. Han la særleg vekt på ei aktiv personalforvaltning for å unngå langvarige vakansar i sekretariat som består av 1-2 forvaltarar, og framheva behovet for ressursar til informasjonsarbeid for å vera meir på banen i sosiale media m.m.

Departementet opna for at verneområdestyra kunne ettersende utfyllande innspel til dei korte munnlege innspela som styrerepresentantane kunne framføre innan 2 minutts taletid i møtet.

Forvaltarane deltok som observatørar på møtet.

Det er i samarbeid med styreleiar utarbeidd eit utfyllande notat med merknader i dei ulike punkta i brevet frå KLD. Notatet følgjer som vedlegg.

Heimelsgrunnlag

Delegering

Nasjonalparkstyret har delegert forvaltningsmyndighet for Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde i medhald av styrevedtekter, sist revidert 19.01.2024.

Vurdering

For å sikre ei heilskapleg forvaltning med rom for dialog og erfaringsutveksling mellom verneområda er det heilt nødvendig at alle forvaltarane blir knytte opp mot ein samla og landsomfattande struktur med tilgang til felles system for arkiv/saksbehandling, økonomi, personal, innkjøp og andre fagsystem. Vedlagt notat kommenterer kvart element i brevet frå KLD direkte. Det vil styrke innspelet om styret stiller seg bak.

I samband med den varsla gjennomgangen er det viktig at det blir oppretta breitt samansette referansegrupper som kan gje gode innspel på kva som fungerer og kva som bør forbeholdt for å nå dei oppsette måla for arbeidet. Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen og forvaltarane kan gjerne stille seg til disposisjon som moglege representantar i ei referansegruppe for gjennomgang av organiseringa.

Nasjonalparkstyret har styremedlemer som har vore med i fleire periodar, og begge forvaltarane har arbeidserfaring frå ulike nivå innan offentleg miljøforvaltning. Vi har gjennom mange års arbeid etablert gode relasjonar med kommunane og brukarane av verneområda våre. Vi meiner derfor at vi har opparbeidd kompetanse som kan vera nyttig i ein samla gjennomgang av organiseringa.

Verneområdestyrene, se liste

Deres ref

Vår ref

Dato

23/2148-

5. desember 2024

Utredning av organisering av verneområdeforvaltere

Det er viktig for tilstanden i verneområdene at forvaltningen av dem fungerer godt. Verneområdeforvalterne er sentrale i forvaltningen av verneområdene gjennom rollen som sekretariater for verneområdestyrene. Det er i dag 68 verneområdeforvaltere fordelt på 49 styrer. Arbeidsgiveransvaret for forvalterne ligger hos statsforvalterne, mens de er underlagt styrene i spørsmål som gjelder verneområdeforvaltningen.

Klima- og miljødepartementet mener at det er behov for å se nærmere på hvordan verneområdeforvalterne bør være organisert for å sikre best mulig forvaltning av verneområdene. Departementet tar sikte på å gi Miljødirektoratet et oppdrag om å gjennomføre en slik utredning.

Verneområdestyrene sitter på viktig og sentral kompetanse når det gjelder funksjonaliteten i dagens organisering av verneområdeforvalterne. Før departementet utformer et oppdrag til direktoratet, ønsker vi styrenes synspunkt på vurderingene av behovet for å gjennomgå organiseringen av verneområdeforvalterne og målene for en eventuell endret organisering (se nærmere redegjørelse nedenfor).

Vi inviterer derfor til teams-møte **21. januar 2025 kl. 12-14**, der styrene er velkomne til å uttrykke sine syn, inkludert hva et oppdrag om en slik utredning bør inneholde. Møtet vil bli ledet av statssekretær Kjersti Bjørnstad. Av tidsmessige hensyn blir taletid i utgangspunktet satt til 2 minutter per styre. Eventuelle utdypende synspunkt kan ettersendes.

Vi ber om **påmelding innen 15. januar** i [dette påmeldingsskjemaet](#) slik at vi kan sende teams-lenke til de som ønsker å delta.

Postadresse
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo
postmottak@kld.dep.no

Kontoradresse
Kongens gate 20
www.kld.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
972 417 882

Avdeling
Naturforvaltningsavdelingen

Saksbehandler
Hege Feiring
22 24 58 91

Bakgrunn for oppdrag om gjennomgang av organisasjonsmessig tilknytning og øvrig organisering av verneområdeforvalterne

Da ordningen med lokalpolitisk sammensatte verneområdestyrer ble opprettet i 2010, ble det valgt en løsning der forvalterne ble ansatt hos den respektive statsforvalter for at forvalterne skulle ha tilknytning til et fagmiljø knyttet til naturforvaltning og verneområdeforvaltning. Løsningen gir også tilgang til arkiv- og IKT-tjenester, og løser ulike personalforvaltningsoppgaver som lønn mv og håndtering av forvalters oppgaver ifbm. ulike typer fravær eller ved vakanser.

Riksrevisjonen gjorde i 2014 en undersøkelse av forvaltningen av nasjonalparker (Riksrevisjonens administrative rapport nr. 1 2014). Riksrevisjonen pekte der på enkelte svakheter ved modellen, bl.a. uklarheter knyttet til forvalternes rolle og statsforvalterens rolle. Rapporten ble fulgt opp av KLD og Miljødirektoratet med bl.a. tydeliggjøring av vedtekter for verneområdestyrene og reviderte stillingsinstrukser for forvalterne. Oppfølgingen er bl.a. omtalt i Prop. 1 S (2014-2015) s. 190, og i brev 8. september 2014 fra Klima- og miljødepartementet til Miljødirektoratet. Departementet oppfatter likevel at rollefordelingen mellom statsforvalter og styre/styreleder når det gjelder personalforvaltning/daglig ledelse/styring fortsatt kan være krevende.

Forvaltningsmodellen med styrer ble evaluert i 2021. Evalueringen konkluderte med at forvaltningsmodellen – totalt sett – ikke ser ut til å ha styrket ivaretagelsen av verneverdiene, men trolig heller ikke svekket dem. Evalueringen viser at ordningen med lokalpolitisk sammensatte verneområdestyrer i all hovedsak fungerer godt. Klima- og miljødepartementet har i Prop. 1 S (2023-2024) uttalt at modellen skal videreføres, men at det er aktuelt å se på visse tiltak for å forbedre forvaltningen.

Statsforvalterne oppgir at de bruker mye tid på personalmessig og administrativ oppfølging av forvalterne. Det er stor variasjon i arbeidsmengde knyttet til det enkelte verneområde og verneområdestyre. Antall forvaltere pr. styre er differensiert, men det er likevel ujevn belastning mellom de enkelte forvalterstillingene. Statsforvalters begrensede styringsmuligheter gir liten fleksibilitet mellom forvalterne og få muligheter til å utjevne arbeidsbelastningen. Ved sykefravær, permisjoner og vakanser øker skjevfordelingen.

Det er i dag, etter det departementet er kjent med, ulik grad av samhandling på tvers mellom forvalterne for de ulike verneområdene. Slik samhandling vil bidra til kunnskapsdeling og mer enhetlig forvaltningspraksis.

Departementet ønsker derfor, gjennom et oppdrag til Miljødirektoratet, å gjennomgå den organisasjonsmessig tilknytningen og øvrig organiseringen verneområdeforvalterne, og utrede ev. endret organisering, med mål om å styrke forvaltningen av verneområdene. Blant annet er det ønskelig å oppnå følgende:

- styrke samlingen av fagmiljøet som verneområdeforvaltere utgjør
- bedre forhold for veiledning av og dermed styrket kompetanse hos forvalterne
- øke erfaringsdelingen mellom forvalterne

- mer fleksibilitet i fordeling av oppgaver ifm. sykdom, vakanser mv. eller pga ulike ressursbehov mellom områder
- lik organisering av forvalterne og styrket daglig ledelse mtp. organisering av arbeid, fordeling av oppgaver mv.
- bedre håndtering av rollefordeling
- mer helhetlig forvaltning mellom verneområder
- tettere samarbeid med Statens naturoppsyn
- tettere samarbeid med besøkssentrene
- bedre fungerende knutepunkter

Departementet mener at en utredning av endret organisering må omfatte flere alternativer i tillegg til dagens ordning, blant annet:

- samle arbeidsgiveransvar hos kun et fåtall statsforvaltere
- samle arbeidsgiveransvar hos Miljødirektoratet, f.eks. som en underavdeling i Statens naturoppsyn,
- opprette en egen organisasjon med egen ledelse, men der fellestjenester (arkiv, lønn osv) håndteres av direktoratet
- overføre arbeidsgiveransvar til hvert enkelt av de 44 styrene.

Det skal være en forutsetning for utredningen at nasjonalpark- og verneområdeforvalterne fortsatt skal sitte desentralisert nær verneområder. Det er et mål å ha sterke lokale knutepunkter med solide fagmiljøer, og departementet ønsker å presisere i oppdraget at direktoratet også kan foreslå relokalisering av forvalterstillinger for å bygge opp under dette, jf. Meld. St. 35 (2023-2024) kapittel 6.3.3.

Det er også en forutsetning at utredningen ivaretar verneområdestyrets faglige instruksjonsmyndighet overfor forvalterne, slik at det er vernestyret som avgjør overordnede spørsmål knyttet til forvaltning av det enkelte område, eksempelvis prioritering mellom større overordnede oppgaver m.v.

Departementet mener at det er sentralt at verneområdestyrene involveres tett gjennom hele prosessen. Departementet tar derfor sikte på å presisere i oppdragsbrevet at styrene skal inviteres til et oppstartsmøte, at det bør etableres en referansegruppe med representanter fra noen utvalgte styrer som involveres i det fortløpende arbeidet, og at styrene skal få anledning til å avgi sine synspunkt på et eventuelt forslag til ny organisering før direktoratet sender sin tilråding til departementet.

Med hilsen

Øivind Dannevig (e.f.)
avdelingsdirektør

Hege Feiring
utredningsleder

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Adresseliste:

Verneområdestyret for Lyngsalpan landskapsvernområde/ Ittugáissáid suodjemeahccestivra
Nordkvaløy - Rebbenesøy verneområdestyre
Nasjonalparkstyret for Reisa nasjonalpark og Ráisduottarháldi landskapsvernområde
Rohkunborri nasjonalparkstyre
Seiland/Sievju nasjonalparkstyre
Stabbursdalen nasjonalparkstyre/ Rávttušvuomi álbmotmeahccestivra/ Rautusvuoman kanalistarhaan johtokunta
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre / Várnjárgga álbmotmeahccestivra /
Varenkinniemen kansalistarhaan styyri
Verneområdestyret for Kvænangsbotn og Navitdalen landskapsvernområder
Anárjoga álbmotmeahccestivra / Anárjohka nasjonalparkstyre
Nasjonalparkstyret for Øvre Dividal nasjonalpark og Dividalen landskapsvernområde
Øvre Pasvik nasjonalparkstyre/ Báhčaveaji álbmotmeahccestivra
Ånderdalen nasjonalparkstyre
Verneområdestyret for Lophavet

Lofotodden nasjonalparkstyre
Midtre Nordland nasjonalparkstyre
Njaarken vaarjelimmiedajveraerie/ Lomsdal-Visten nasjonalparkstyre
Møysalen nasjonalparkstyre
Vega verneområdestyre

Blåfjella-Skjækerfjella-Lierne nasjonalparkstyre/ Låarte-Skækeren-Lijre nasjonalpaarhkestávroe
Byrkije nasjonalpaarhkestávroe/ Børgefjell nasjonalparkstyre
Nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia
Nasjonalparkstyret for Forollhogna
Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen
Nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan
Verneområdestyret for Trollheimen

Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalparkstyre
Nasjonalparkstyret for Fulufjellet
Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen
Langsua nasjonalparkstyre
Reinheimen nasjonalparkstyre
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
Sølen verneområdestyre
Breheimen nasjonalparkstyre

Verneområdestyret for Geiranger-Herdalen landskapsvernområde

Hallingskarvet nasjonalparkstyre
Forvaltningsstyret for Trillemarka-Rollagsfjell naturreservat
Ytre Hvaler nasjonalparkstyre

Folgefonna nasjonalparkstyre
Jostedalsbreen nasjonalparkstyre
Naustdal-Gjengedal verneområdestyre
Nærøyfjorden verneområdestyre
Stølsheimen verneområdestyre
Ålftobreen verneområdestyre

Raet nasjonalparkstyre
Verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane
landskapsvernområde
Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder

Færder nasjonalparkstyre
Jomfruland nasjonalparkstyre
Verneområdestyret for Brattefjell-Vindeggen landskapsvernområde

Kopi:
Miljødirektoratet

Oppsummerande notat etter møte med KLD 21. januar - Organisering av verneområdeforvaltarane m.m.

Bakgrunn

Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen vart oppretta i 2011, og ordninga med eige sekretariat vart etablert i mai 2012. Det er tilsett to nasjonalparkforvaltarar med kontorplass Norsk Fjellsenter, Lom, på austsida og Rådhuset i Gaupne, Luster kommune på vestsida. Det er høvesvis Statsforvalteren i Innlandet og Statsforvaltaren i Vestland som har arbeidsgjevaransvar for forvaltarane, medan økonomiforvaltning og arkiv er plassert hos SF-Innlandet. I tillegg blir det gjevne fagleg bistand til offentlege innkjøp m.v. frå Statsforvalternes fellestjenester, STAF.

Erfaring:

Vi har to velfungerande forvaltningsknutepunkt, og organiseringa med Statsforvaltar som formell arbeidsgjevar fungerer i det store og heile svært bra. Den regionale modellen gjev også forvaltarane eit fagleg nettverk som statsforvaltarembeta i Innlandet og Vestland følgjer opp på ein grei måte. Nasjonalparkforvaltarane har i eigen regi etablert fagnettverk med ein digital møteplass via Teams som gjev rom for erfaringsutveksling og kollegastøtte forvaltarane imellom. Også den omfattande evalueringa i regi av Nordlandsforskning i 2021 konkluderte med at ordninga med lokal forvaltning av nasjonalparker og større verneområde har fungert bra. Det kan likevel vera rom for forbetringar.

Utfyllande merknader som svar på brev av 05.12.2024 frå KLD:

Det er i utgangspunktet positivt å få ein samla gjennomgang for å finne moglege forbetringar i forvaltningsordninga. KLD har definert ulike mål med den planlagte gjennomgangen, og vi meiner at ein kan nå alle desse delmåla ved å bygge vidare på dagens forvaltningsmodell og gjera nødvendige endringar der ein ser forbetringspotensiale.

Kommentert med [blå skrift](#) under dei enkelte strekpunkta:

«Departementet ønsker derfor, gjennom et oppdrag til Miljødirektoratet, å gjennomgå den organisasjonsmessig tilknytningen og øvrig organisering (av) verneområdeforvalterne, og utrede ev. endret organisering, med mål om å styrke forvaltningen av verneområdene. Blant annet er det ønskelig å oppnå følgende:

- styrke samlingsen av fagmiljøet som verneområdeforvaltere utgjør

Den desentraliserte modellen krev ressursar til oppfølging, og ein må i stor grad ta i bruk digitale tenester for god samhandling. Forvaltarane i Innlandet og i Vestland har jamlege kollegamøter gjennom året i dei to fylka og årlege samlingar i felt for å vareta fagmiljøet og kollega-samarbeidet. Nasjonale samlingar for alle forvaltarane i landet i regi av Miljødirektoratet var vanleg for nokre år tilbake. Det er planlagt ei slik samling i 2025, og desse samlingane ser vi som nødvendige for å styrke fagmiljøet, også med tanke på samhandling og sosialt.

- bedre forhold for veiledning av og dermed styrket kompetanse hos forvalterne

Det er viktig å ha nok ressursar til oppfølging. Statsforvaltarane opplever i dag utfordringar med nedbemanning og budsjettkutt, og uansett val av organisasjonsmodell må det setjast av ressursar for utvikling av gode fagmiljø.

- øke erfaringsdelingen mellom forvalterne

Vi i Innlandet og Vestland har etablert gode kolleganettverk, og erfaringane frå her kan med fordel delast med område der det er registrert mangelfull organisering av erfaringsutveksling.

- mer fleksibilitet i fordeling av oppgaver ifm. sykdom, vakanser mv. eller pga ulike ressursbehov mellom områder

Det er viktig at organiseringa har eit opplegg som sikrar oppfølging i periodar med vakanse som følge av sjukdom eller skifte av forvaltar. Fleksibilitet mellom sekretariata kan vera nødvendig førstehjelp for kortare periodar, men det er også viktig å gje klare føringar ved tildeling av ressursar til forvaltarstillingane. Dagens økonomimodell med lønnsmidlar til forvaltarstillingane integrert i budsjettet til statsforvaltaren har ikkje noko incitament for å unngå vakanse i forvaltarstillingane; snarare tvert imot. Det å setja stillingar i vakanse for ein kortare eller lengre periode er ofte brukt som innsparingsmetode der størsteparten av budsjettet er lønnsmidlar, og dersom Statsforvaltaren brukar lang tid med utlysing og tilsetjing av vikar eller ny verneområdeforvaltar vil dei kunne bruke innsparte lønnsmidlar frå den vakante forvaltarstillinga til egne behov. Jotunheimen opplevde i 2019/20 å miste over eit årsverk i sitt sekretariat fordi arbeidet med rekruttering av vikar ikkje var prioritert. Med få personar i det enkelte sekretariat er det uansett val av modell viktig med tett oppfølging på personalsida, slik at tilsetjing i vakante stillingar blir prioritert for å unngå manglande kontinuitet og reduserte ressursar til verneområdeforvaltninga. Det å stille ei av to forvaltarstillingar i vakanse betyr 50 % reduksjon i stillingsressurs, og er dermed langt meir dramatisk enn å operere med ei vakant stilling i ei avdeling med 15-20 tilsette. Denne problemstillinga må ha fokus i gjennomgangen av organiseringsmodellen.

- lik organisering av forvalterne og styrket daglig ledelse mtp. organisering av arbeid, fordeling av oppgaver mv.

Det er viktig at alle forvaltarane blir knytte opp mot ein samla og landsomfattande struktur med tilgang til felles system for arkiv/økonomi/personal/innkjøp/fagsystem. Dagens modell med Statsforvaltar som formell arbeidsgjevar sikrar slik tilgang, ved at alle statsforvaltar-embeta har same arkiv-, økonomi- og personalsystem. Det ligg derfor godt til rette for å oppnå dette gjennom målretta arbeid og forbetring av praksis der det ikkje fungerer godt nok i dag. Statsforvalternes fellestjenester (STAF) gjev i tillegg god fagleg støtte for innkjøp i tråd med reglar for offentlege innkjøp m.m.

Nokre statsforvaltarembete har fått på plass ein velfungerande modell, medan det andre plasser synest å vera behov for forbetringar. Det kan vera nyttig å bygge vidare på dei gode erfaringane ein har opparbeidd gjennom fleire år og sjå på forbetringspotensialet, framfor å starte på nytt med ein helt ny organisasjonsmodell.

- bedre håndtering av rollefordeling

Rollene er tydeleg definert gjennom styrevedtektene. Det er likevel eit praktisk problem som av og til skaper grunnlag for misforståingar ute hos publikum: Ved at vi er organisert under organisasjonsnummeret til Statsforvaltaren, blir digitale brev og e-postar ofte oppfatta som at avsendar er Statsforvaltaren, og ikkje nasjonalparkstyret. Gjennomgangen bør sjå på korleis vi kan få rydda opp i dette.

- mer helhetlig forvaltning mellom verneområder

Dersom ein har registrert stort spenn mellom ulike område, må det utviklast felles

retningslinjer som motverkar dette. Kontinuitet i stillingane og sterkare fagmiljø på tvers av verneområda vil også kunne bidra til meir heilskapleg forvaltning mellom verneområde.

- *tettere samarbeid med Statens naturoppsyn*

Vi har i dag eit nært og tillitsfullt samarbeid med SNO, med respekt og forståing for kvarandre sine roller. Det same gjeld tenestekjøpsordninga med dei lokale fjellstyra der SNO kjøper tenester. Det er viktig å ta vare på etablerte tenestekjøpsordningar, og å vurdere kjøp av tenester der det er fjellstyre med god fagkompetanse, for å behalde og styrke den lokale forankringa som dette representerer.

- *tettere samarbeid med besøkssentrene*

Det er i dag fleire større nasjonalparkar med store besøkstal som ikkje har eige informasjonssenter, medan andre verneområde kan ha fleire senter. Det må utarbeidast ein overordna strategi for lokalisering og etablering av nye senter, utvikling av innhald, oppgåvefordeling og samarbeid med verneområdeforvaltninga. Det må utviklast gode modallar og setjast av ressursar slik at verneområdeforvaltninga kan møte utfordringane med kommunikasjon og formidling via digitale kanalar. Her er det viktig med god involvering av fagmiljøa, med etablering av ei referansegruppe med brei representasjon frå verneområdestyre, forvaltarar og informasjonssenter.

- *bedre fungerende knutepunkter*

Det er viktig å bygge på dei erfaringane ein har frå knutepunkta som fungerer godt. Det er ein stor fordel å samle fleire forvaltarar i felles knutepunkt, og unngå at nokon blir sitjande åleine utan kollegaer og godt fagleg nettverk på den faste kontorstaden.

Departementet meiner at utgreiing av organiseringa må omfatte fleire alternativ i tillegg til dagens ordning, og vi har desse kommentarane til dei opplista alternativa i brevet frå KLD:

- *samle arbeidsgiveransvar hos kun et fåtall statsforvaltere*

Det er mogleg at dette kan vera ei løysing for enkelte embete med få forvaltarar. Som det gjekk fram av tilbakemeldingane i det digitale møtet 21. januar så var det gjennomgåande bra tilfredsheit med SF-Innlandet og SF-Vestland som arbeidsgjevarar.

- *samle arbeidsgiveransvar hos Miljødirektoratet, f.eks. som en underavdeling i Statens naturoppsyn,*

Organisering under Miljødirektoratet vil også gje ein felles landsomfattande struktur. Modellen kan kanskje motverke regionale forskjellar – i den grad dette er eit registrert problem. Det som er skissert med å plassere forvaltarane inn under SNO i direktoratet meiner vi er svært uheldig med tanke på blanding av roller. Vi må ha eit tydeleg skilje mellom forvaltning og oppsyn. Dersom forvaltarane skal organiserast inn under Miljødirektoratet må det i så fall knytast til avdelinga som har ansvar for nasjonalparkar og større verneområde, og ikkje SNO.

- *opprette en egen organisasjon med egen ledelse, men der fellestjenester (arkiv, lønn osv) håndteres av direktoratet*

Ein heilt ny organisasjon kan nok også skape felles overbygging, men det vil nok bli relativt ressurskrevjande, og blir vurdert som lite realistisk.

Nasjonalparkstyret
for Jotunheimen
og Utladalen

- overføre arbeidsgiveransvar til hvert enkelt av de 44 styrene.

Kvart styre som arbeidsgjevar synest lite aktuelt. Det er vanskeleg å sjå for seg korleis ein skal få kontinuitet og sterk fagleg oppfølging i ein slik modell. Det er forvaltarane som danner sekretariat for styra, men det vil ikkje vera logisk at dei også skal ha sekretæransvar for å bistå styra i utøving av arbeidsgjevarrolla. Med nye politikarar inn i styra kvart fjerde år er det vanskeleg å sjå for seg at ein vil få til ein velfungerande modell med denne løysinga. I den grad det er problem i rolleavklaring mellom Statsforvaltar og verneområdestyre må dette heller løysast med tydelegare tildelingsbrev og retningslinjer frå Miljødirektoratet og KLD.

Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen stiller seg saman med forvaltarane gjerne til disposisjon for å delta i ei referansegruppe for gjennomgang av organiseringa.

Vi har styremedlemer som har vore med i fleire periodar, og begge forvaltarane har arbeidserfaring frå ulike nivå av offentleg forvaltning. Vi har gjennom mange års arbeid etablert gode relasjonar med kommunane og brukarane av verneområda våre. Vi meiner derfor at vi har opparbeidd kompetanse som kan vera nyttig i ein samla gjennomgang av organiseringa.

ST 8/2025 Eventuelt